

C. 929

6

25/20

12976^c

12977^c

A. PERT'I

Lihawõtte Album

1898.

Wäljaandja adress: A. Pert, Tallinnas (въ Ревелѣ).

Hind 25 kop.

Kaaned trükitud August Michwiz'i trükimajas, Tallinnas.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

53427

11 aunuhinda kuld
ja hõbe aumärkad
hää tööde eest.

11 aunuhinda kuld
ja hõbe aumärkad
hää tööde eest.

Außeremangu walitsuse poolt kinnitatud **Proua Louise Rebenitz'i Tütarlaste**
kunst kangakudumise- ja näputöökoos
igasugu naesterahwa käsitööde ja Soome kunst kangakudumise õpetamiseks.
Tallinnas, Laia uulitsal, von Gloy majas Nr. 84.

Õpetud saavad mitmed elus tarvilikud ja kasulikud tööd.

- I. kursus.** Kudumine, nõelumine, lappimine, pesu õmblus käe ja masinaga, pesu tšeihendamine ja juurdeldikamine, heegeldamine, blannimärlimine, brodeerimine.
II. kursus. Naesterahwa riiete lõikamine ja õmblemine, kuulsa Müncheni linna naesterahwa suure-kooli õpetuse järele. Kahe kuu õpetus.
III. kursus. Perli-, willa-, siidi-, kulla ja mitmesugune kunstilist väljajõmblemine, punumine, võrgutöö (Filet Guip.), kunstilised roosid mitmesugusest materjalist ja muud uuemad tööd.
IV. kursus. Prantsusemaa kunstilistude riideid-rooside tegemine.
V. kursus. Kõiksugu kunstilist tehnika tööd marmor-, metalli-, puu-, naha ja uuema hõbeda-, kulla- ja filigranitööd. — Oli: portfellani-, akwarelli, Gobelini, brongsi, Emaille-, klaasi, chromo- ja pildimaalimine ja mitmesugused kunst puu tööd.
VI. kursus. Iseäralise soowimise pääle õpetatakse triikima ja peenikest pesu pesema.
VII. kursus. Nootsi ja Soomemaa kunstidumine kõiksugu riidet uuema kangaspuude pääl, mis iseäranis wähe ruumi wõtab. Kunstidumine Schakari masina ja käsi-kangaspuude pääl. Lõuendi kudumine, mitmet sugu mustrid (see on trellid), Pique, Gardina ta mitmed Kongres kanewa mustrid. Soomemaa kuulsad põlled mitmet moodi mustritega eht kirjadega. Kõiksugu kleidi riidet ja meesterahwa ülikondade riided, Plüsch, thepid ja põrandariided. Topelt kujutatud suured rätikud ja kõiksugu uuema aja kunst kangad.

Moored neid wõiwad oma soowimise järel seda väljawalida, mis kursust õppida tahawad.

Kooli seaduse järele peab osawõtja käima.

Kursuse õpetuse lõpetusel saab õppijate soowimise pääle tunnistus antud.

Õpetus poole aasta wiisi, soowimise pääle ka üksikud tunnid. — Õpetuse eest saab raha ettemaksetud.

Tegemat teatust kell 10 kummi 4.

Õpilaste wastuwõtmine igal argipäewal.

Kangemalt õppijad wõtaw ka oma juurde korteri ja kasti pääle.

Kõiksugu riidet ja kangast wõetakse kududa.

Täheendus: Minust alustatud kool saab naesterahwa häälts ja taluots olema, nende waimu harratset, mis nelle wõimalikkus teeb, enese rammuga eluteed fondida ja auwaste oma igapäewast leida teenida. — Näputöö tundmise üle on minul tiibultri Keiserliku Kõrguse prin-
sessi Eugenia Matšimiliianowna Dibenburgi täest.

Lihawõtte album 1898.

Ülestõusmise pühaks.

Tõusenud.
Wabastud,

Põrmust on Issand pääsenud
Ahel on katki murretud,
Hõiska, hõiska ilmamaa:
Halleluja oisata —
Tõusenud,
Wabastud!

Tõusema
Saad sa ka,
Et sul on Issand wõideldes,
Raskema surma wõitluses,
Walupeekri tühjaks joond,
Elu walge ette toond,
Tõusema
Saad ka sa!

Rahuga
Hingama,
Hingeke, mine julgeste
Põrmust ju tõuseb ülesse,
Kodus kange wäe sees,
Hiilgab Isa järje ees
Iluga
Lõpmata!

M. Lipp („Kodu Kannid.“)

Ülestõusmise pühaks.

Hallelujaja! Jeesus elab,
Surm ja põrgu mõidetud!
Taewas nii ja maa pääl kõlab,
Kus on ilal kuulatud:
Ülestõusnud elutooja,
Jeesus elab, hallelujaja!

Teda ep ole fiin, sest ta on ülestõusnud.

(Matt. 28, 6.)

Ülestõusmise püha on jälle käes. Ülestõusmise püha on elu püha. Walunädal on mööda läinud, rõõmunädal on kätte tulnud. Kannatamise aeg on otja saanud, mõidusaamise aeg on kätte jõudnud. Suure Reede suur murefõna: „Jeesus sureb!“ on Ülestõusmise püha suureks rõõmusõnaks saanud: „Jeesus elab!“ Ilm oli waewas, Jeesus on taewas, ristirahwas rõõmusta! Jeesus elab! hüüab täna kirikutornist kell rõõmsa häälega. Jeesus elab! heliseb täna koori päält orel püha tooniga. Jeesus elab! laulab täna kogudus püha waimustusega. Kirikus ja kodus kostab täna kõige ristirahwa maal noore ja wana kõrwa see kallis Ülestõusmise püha kuulutus:

Jeesus elab!

Jeesus elab! Nii kuulutawad inglid taewast. Issanda ingel tuli taewast maha ja weeretas kiwi haua ukse eest ära; tema nägu oli kui wälf ja tema riided walged kui lumi. Hauawahid nägiwad inglit, nägiwad haua tühja olewat, nägiwad, et teda ei olnud jääl, sest ta oli, nende walwamisest ja wahtimisest hoolimata, ülestõusnud ja, neile küll nägemata, elawalt hauast wälja tulnud. Hoidjad wäriwäsiwad hirmu pärast ingli eest ja saiwad otsegu surmiks. Alles siis, kui ingel oli taewa tagasi läinud, toibuwiwad hauawahid, ruttasiwad linna ja kuulutatiwad ülemaile preestritele kõik, mis oli sündinud. Uskмата hoidjate suust pidi uskmata Raiwas kuulma: Jeesus elab! Ingel tuli taewast maha ja läks tühjaks jäänud haua juurde; temal oli armsa nooremehe nägu ja tal oli piff walge riie seljas. See ütles walgade naeste wastu, kes wara hommiku oliwad haua juurde tulnud: „Teda ep pole fiin, sest ta on üles tõusnud!“ Püha ingli õndsast suust kuulsiwad usklikud naesed: Jeesus elab! Hauakiwi kattis teda, kelle süda foe ja truul. Ingel weeretas kiwi haua ukse eest ära, et maa ja taewas ja põrguhaudgi pidi nägema: Teda ep pole fiin! Olupäike läinud looja, Rahuwürst on uinunud! Jeruusalemma tütred ja Juuda rahwa pojad, usklikud jüngrid ja wagad naesed õhkasiwad ja nutsiwad nõnda Suure Reede õhtul. Ingel hüüdis: Urge nõudke surnuilt enam elawat! Ingel hõiskas õhkawate naeste wastu: „Teda ep pole fiin, sest ta on üles tõusnud!“ Uskmata hauawahtidele sõnata hirmuga, usklikudele naestele armu sõnaga kuulutatiwad inglid Ülestõusmise püha hommikul: Jeesus elab!

Jeesus elab! Nii kuulutawad ka inimesed maa pääl. Kui inglid oma sõnume on ära toonud ja wait jäänud, siis wõtawad inimesed kuulutamise oma hooide ja kannawad ta edasi kuni maa ilma otjani. Ingel käs kis ju: „Minge usinasti ära ja ütlege tema jüngritele, et tema on surnuilt üles tõusnud!“ Seda käs ku peawad inimesed täitma nii kaua kui maailm kestab. Ja kui inimesed wait jääsiwad, siis peaksiwad kiwid kiskendama. Siis peaks haua ukse eest ära weeretatud kiwi Ülestõusmise püha jutluse enese pääle wõtma ja waljusti hüüdma: Hallelujaja, haud on tühi! Aga inimesed ei ole mitte wait jäänud, waid nad on kuulutanud ja kuulutawad weel täna: Jeesus elab!

Jeesus elab! Nii kuulutawad neli ewangelisti ja kaksteistkümmend apostlit ühest suust. Neli ewangelisti kannawad ülestõusmise rõõmusõnume iga nelja tuule poole ja hüüawad põhja külmas ja lõuna palawas aastasadadele ja aastatuhandatele südamesse tungiwa häälega: Kristus on üles tõusnud, Issand on tõesti üles tõusnud, Jeesus elab! Kaksteistkümmend apostlit on Püha Waimu käes wälja läinud ja kõigele maailmale kuulutanud: „Kiidetud olgu Jumal ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa oma suure halastuse pärast, mis ka ta meid on uuesti sünnitanud elawaks lootuseks meie Issanda Jeesuse Kristuse

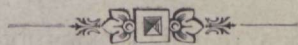
ülestõusmise läbi furnuist!" Ewangelistid ja apostlid kuulutawad põlpest põlmeni: Kristus on üles tõusnud, Jeesus elab!

Jeesus elab! See rõõmus ülestõusmise püha sõnum kostab pühas ristifoguduses veel täna sellesama mäega kui esimesel ülestõusmise püha hommikul Arimatia Joosepi aias. Ewangelistid on küll furnud, aga ewangeliumid elawad; apostlid on küll hauda läinud, aga epistlid on praegu alles elus. Ewangeliumid ei wanane, epistlid ei jää nõrgaks. Sest nendes on üleval elawa Jumala elusõna, mis ka siis seisma jääb, kui taewas ja maa hukka lähewad. Selle kirjutatud Jumala sõna pääle toetawad kõik ülestõusmise püha jutlusepidajad oma jutlust ja kuulutamist, selle sõna pääle rajawad kõik fogudused oma kuulmist ja usku. Kaheteistkümne apostle asemele astusiwad kaheteistkümned sajad ja tuhanded ja miljonid armuõpetuse kuulutajad, kes nüüd ju üheksteistkümmend sada aastat on kuulutanud: Kristus on üles tõusnud, Jeesus elab! Ja see kuulutamine ei ole asjata olnud. Salgakese wagade naeste ja wiiesaja uskliku wenna asemel, kes ülestõusnud Õnnistegijat Jeruusalemmas ja Kalileas kummardasiwad, kummardawad teda nüüd kõiges wiies maailmajaos wiisjada miljoni ristiinimest ja hüüawad täna ingliskeelidega mõidu: Jeesus elab!

Jeesus elab! Usklikud usuwad seda ja on rõõmsad. Maria Magdaleena uskus ja oli rõõmus. Jüngrid uskusiwad ja oliwad väga rõõmsad. Wiisjada wenda uskusiwad ja kummardasiwad teda. Püha ristifogudus on ju ligi kakstuhat aastat uskunud ja rõõmus olnud. Eks Sinagi usu ja rõõmus ole? Su wanemad on ju seitsejada aastat ülestõusmise püha rõõmusõnumet kuulnud ja uskunud ja sellest usust on nad elanud ja risti all rõõmu tunnud ja surres õndsaks saanud. Eks Sinagi oma õndsate wanemate seltsis taha ülestõusnud Õnnistegija sisse uskuda? Eks Sa taha teda üles tunnistada? Eks Sa taha täna kõige wiiesaja miljoni ristiinimese seltsis, olgu nad maa või mere pääl, ligidal või kaugel, püha rõõmuga tunnistada: Kristus on üles tõusnud, Jeesus elab, halleluja? Seda tunnistust on Sulle tingimata tarwis. Sest nõnda ütleb apostel: „Kui Kristus ei ole üles äratatud, siis on teie usk tühine, siis olete teie alles oma pattude sees; siis on ka need, kes Kristuse sees on läinud magama, hukka läinud.“ Hukka läinud on need, kes ülestõusnud Õnnistegija sisse mitte ei usu. Sest kes ei usu, seda peab hukka mõistutama.“ Aga „kes usub, see peab õndsaks saama.“ Kes Jeesuse sisse usub, ülestõusnud, elawa Jeesuse sisse, sellele maksab Jeesuse töötus: „Mina olen ülestõusmine ja elu, kes minu sisse usub, see peab elama, ehk ta küll sureb!“ Jeesus elab! Seda kinnitab apostel Püha Waimu pitseriga: „Aga nüüd on Kristus furnuist üles äratatud ja on esimeseks saanud nende seast, kes on läinud magama!“ Tema on ära mõitnud surma ja saadana, tema on elu ja hukkaminemata põlwe walge ette toonud. Jeesus elab! Tema on ülestõusnud. Tema on meie ülestõusnud: Sulle ja mulle Õnnistegijaks ja kuningaks. Oh siis, õed wennad, andkem endid nõnda oma ülestõusnud Õnnistegija kätte, saagem ja jäägem nii tema omaks, et meie tões ja waimus kõigi õndsate ja inglite hulgas täna ja igal ajal ja surmatunnil veel tunnistada tohime: Jeesus elab, halleluja! Tundkem ja tunnistagem ühel meelel püha rõõmuga täna rõõmsal ülestõusmise pühal:

Surm furnud, aga Jeesus elaw,
Haud tühi, aga taewas täis,
Hirm otjas, aga arm on palaw,
Silm kuim ja lootus südameis,
Sest Jeesus elab, sõna ka:
Ma elan ning sa minuga!

J. Bergmann,
Päistu õpetaja.

Kui jõuab kewade. ❧❧❧

Kui jõuab kewade,
Ihm ärkab elule,
Kui hõiskab linnu suu,
Ja ehtel lill ning puu.

Kui päike hiilgamas,
Kõik lätted tohomas,
Kui heljub orus mäel
Uus elu ime wael.

Siis rõõmu, kurwastust,
Kõik hinge igatsust
Ma lauluks palmiksin —
Ja lauldes lahkuksin.

Anna Haawa.

Lihawõtte wesi.

M. v. Buchi järelle P. Grünfeldt.

„Mud sa Lihawõtte wee sisse?“

„Taewas, halasta, laps! Mille sisse?“

„Lihawõtte wee sisse!“

Ja sirge plika wirutas juuksepalmitud ühe rapsuga selja taha.

„Waata, Auguste jutustab, see wesi, mida ta minewal aastal toonud, olla ta filmad terweks teinud ja ütleb, et see ka kõige muu häda vastu hää olla, ijegi tedretähed ära kaotawat.“

„Ah so, nüüd saan aru, laps. Tedretähed? Aga, Riisi, jul ju tedretähti ei olegi!“

Ja sõbralik wanakene, kes ju 15 aastat mõisaomaniku Meieri majandust juhatas, nõnda siis ju sestsaadik, kus Riisi sündinud ja oma ema kaotanud, kummardades end naeratades neiukeste roosilise näo üle.

Agathon Meurmann.

„Braegu mitte, aga eks nad tule jälle! See on kole, igal suwel nende pruunide täpikestega näol ümber käia. Ja mispärast just mina? Gewal neid ei ole.“

Gewa oli Riisist wiis aastat wanem, ainus õde:

„Oled sa kade?“ küsis tädi Lotte tõsiselt ja lisas siis juurde: „ja selle iludusewee vastu peab see wesi mõjuma, mis esimese Lihawõtte püha õõsel toodakse? Laps, iga jõeweisi,

mis enne päitefetõusu toodud saab, teeb sedasama. Kõik muu on luuletus.“

Riisi raputas pääd.

„Aga tädi, Auguste filmad on tõesti paremaks saanud.“

„Tõesti? Muidugi, usk võib mäed asemelt ära liigutada, aga ka ebausk.“

„Seda ei tohi sa mitte ütelda, tädi!“ hüüdis nüüd Riisi. „Lihawõtte wee toomine on wana, ilus pruuk, seda ütles ka meie kirjanduseprofessor, ja sa tead, et see —“

Tädi naeratas.

„Ja laps, seda ma tean! Sina ise oled mulle teatanud, et see Teie koolmeister, abielumees ja kahe lapse ja ühe mitte ial ettekantud kurbmängu isa, kaheteistkümmne plika südame ära on warastanud, kes wandusiwad, tema pilti igawesti südames kanda ja tema pärast igast teisest armastusest ilma jääda. Ja

Spetaja M. Lipp.

jah, wiineteistkümmne aastafelt on seda kerge lubada! Pärast on see rassem, ja ometi saab seda kord igalt ühelt nõutud.“

Riisi sõnas ainult oma professori mõttes: „Wanadest pruukidest peab lugu pidama. Ainult sel teel võib rahwa hingeelusse piltu heita.“

„Aga, laps, mispärast sa selle asja siis haridusajaloosse wenitad? Ainult paari täpikese pärast näos? Jah, kui ehk

hinge täpid kõne alla tuleks, siis poleks mul midagi selle vastu, kui teie, sina ja Gewa, selle weega katset teeksite. Rõige päält aga Gewa! Sinu poolt ma veel mõistust ei ootagi, aga Gewa peaks mõistlikum olema ja wälimiste asjade pääle mitte niisuur rõhku panema."

Liisi naerates saladuslikelt.

"Ah, tädi, ma tean, mida mõtled! Sul on paha meel, et Gewa meie naaber, herra von Baldow, paremini meeldib kui jalutu Doctor Hellmuth, kes veel päälegi — paraku! — meie onupoeg on. Aga siin ei ole wälimine raske. Karlit ei maksa enam noorte meeste liiki lugedagi, ta ei saa ju tantsidagi."

Lote tädi oli selle loogika üle otse ehmatanud.

"Laps, laps!" sõnas ta. "Kas ja siis ei aimagi, et Karl Hellmuth, kelle üks jalg teisest lühem on, just selle wea pärast palju peab kannatama?"

"Muidugi, sina kahetsed teda väga, mine ka. Aga sa oleksid keisri sündimesepäewal herra v. Baldowi linnas ohwitserina nägema pidanud. Ma ütlen sulle — taewalik! Eks ole, Gewa?" pööras ta end õe poole, kes parajasti uksest sisse oli astunud.

Gewa, ilus, ümargune neiu, ajas end sirgu.

"Waata laps!" naeris ta. "Aga Baldow meeldis ju igale ühele. Ütelgu inimesed, mida nad ial tahawad, tubli mees on ta siiski. Peaksin ma mehele minema, siis pean enesele meest kui tublit wõitlejat mõtlema. Ja mitte üksi kui wõitlejat, waid ka kui wõitjat."

Lote tädi wihasistas end uuesti, aga et kell ju linnatunni lähenemist kuulutas, siis lahtus ta Gewa seltsis toast.

Liisi jäi üksi päinis ja oleks tall aega olnud hinges asuwate täppide üle lähemalt järele mõelda. Aga seda ta ei teinud, sest et ta nähtawate tedretähtede äraaotamist palju tähtsamaks pidas. Sest inimesed on edewad, iseäranis aga wiiteistkümmene aastased.

Dr. Hellmuthi tõd peatas Wallhauseni wõeraste maja ees, nõnda oli Meieri mõisa nimi.

Kui tulija piffamisi tõlast wälja astus, läks Gewa talle vastu.

"Jä on põllule ratsutanud. Aga lähme aeda, teised on jääl. Nad tahawad sinililleid otsida. Kas ja ei märka, kuida kõik fewade järele lõhnab? Raua aega ei ole ja end siin enam näidanud."

"Mete mind puudu tundnud?" küsis doktor ja ta sinililled maatasid neiu truu südamele otsa. "Mul oli kole palju abitarwitajaid," sõnas ta edasi, kui nägi et küsimise pääle wastust ei tulnud. "Rõige päält oli jääl üks wana mees, kes suremas oli. Et tal kedagi sugulasi ei ole, siis tahtsin ise ta filmad kinni waotada. Eila on ta surnud."

Gewa maatas talle otsa. Ah, kui raske oli ometi arsti amet. Mis ime siis, et Hellmuth nii kurwameelselt muutus. Aga hää mees oli ta ometi.

Ta tegi aiawarawa lahti ja siis sammusid mõlemad peenarde wahel edasi. Karl Hellmuthi süda läks sooja.

"Kas olete ka wahete wahel minu pääle mõtelnud, Gewa?"

Neiu ei ütelnud jah, ta ei ütelnud ka ei, ta naeratas ainult wähe segaselt.

Drnasti wõttis Karl ta käest kinni.

"Kas mõiksite mind pisutgi armaetada? Pisutgi, mis ma ütlen, ei, palamasti, südamekult. Kas tahate minu abi-kaasaks saada?"

Sääl nägi ta oma kõrwal murul ilusaid sinililleid ja kummardas end neid kallimale noppima. Aga kui ta end jälle püsti tahtis ajada, leidis ta, et oma kepi oli maha kukkuda lastnud, ilma milleta ta end enam püsti ajada ei saanud. Tema, kes ise teisele tahtis kaitsjaks jaada, tarwitas nüüd jellelt ise abi.

"Nõke mulle kätt!" palus ta.

Kui tema seda abita meest oma ees nägi, hakkas ta heledasti naerma ja ulatas talle pikawalt oma külma käe. Karl

wõttis sellest kinni ja ajas end ruttu püsti. Kurw pill puutus ta filmist neiu. Et noor neiu enesele paremat meest soomis, kes wõis seda pahaks panna, aga naerda ei tohtinud ta mitte. —

Waikides läksid nad õue tagasi, ja Hellmuth tahtis praegu jälle tõda astuda, kui herra Meier warawast sisse ratsutas.

"Mis, Karl, juba minek?" hüüdis tulija. "Ei, see ei lähe! Enne joome ometi klaasikese õlutgi kofu!"

Kui Hellmuth end ajaga wabandas, hüüdis Meier:

"Noh, mis jääl siis jälle häda on? Kuft te tulete?"

"Falkensteinist. Baroni wäike poeg on haigeks jäänud."

"Kaskesti?"

Hellmuth wastas, aga jäi tufajeks.

"Ma pean lahuma," sõnas ta Meieri kätt wajutades.

Kui ta end aga Gewa poole pööras, oli see kadunud.

Meier maatas eemale weerewalle tõllale järele.

"Üks tubli pois, see Hellmuth, ainult wähe imelik."

On tal ta haiged nii südame pääl ehk on ta Gewaga tülis olnud?"

Ta tufus tütre. Gewa ilmus.

"Mis on sul Karliga ees olnud?"

"Mitte midagi, papa!"

Meier jäi rahule ja läks tuppa.

Ülestõusmise püha õhtu jõudis kätte. Majas oli palju talitamist ja hämarik oli ju käes, kui tädi Lote wiimased laiad ahjust wälja wõttis.

Kui ta nüüd tuppa astus, seisid Gewa afna juures

"Laps, ilm on ju pime. Mis ja jääl weel wälja wahid?"

Gewa waikis. Harilikult oli Hellmuth ifka pühade õhtud siin Wallhausenis mööda saatnud — täna aga ei tulund ta mitte! selle vastu oli aga herra v. Baldow, kui Gewa enne aias seisnud, jäält mööda sõitnud ja, kui neiu aias näinud, ratsa üle aia aeda tormanud, et teda wiisakasti teretada. Aga ta ei siis, kui arwas, et niisugused kunstikid Gewale meeldisid.

Kuna Gewa lampi põlema pani, astus isa tuppa.

"Ma kuulsin, et pisike Falkensteiniga õige täbar lugu olla," sõnas ta. "Karl on jälle sinna kutsutud saanud."

Lote tädi awaldas südamekult kaastundmust. Ta kahetses wanemaid, kes oma lapse pärast nüüd nii palju südamewalu pidid kannatama. Aga Karl saab ju aitama.

Jä tehitas õlajid.

"Surma vastu ei ole mingit rohtu kaswanud."

"Aga Karl on julge mees. Oma haigete eest annab ta wõi elu."

Gewa maatas üles.

"On ta tõesti julge?" mõtles ta ja jäi terweks õhtuks waikseks.

Tädi Lote filmitses teda.

"Tunneb ta tõesti Hellmuthi puuduwad?" mõtles ta. Selle juures ei pannud ta aga Liisi tähelegi, kes wõtmekimbu juurde oli astunud, ja jäält nüüd majaukse wõtme oma tasku pani.

Gewa, kellele terve õõ uni ei tahtnud filma tulla, ärkas hommikul wara iseäralise kahina pääle üles. Tal oli, nagu oleks kõrwalise toa uksest wälja mindud. Ta hüüdis Liisi nime aga keegi ei wastanud. Ta pani ennast riidesse ja läks waatama. Tuba oli tühi.

"Ta toob wett! Kui ettemaatamata!" mõtles neiu, wõttis enesele rätiku ümber ja läks ka wälja, et õde tagasi kutsuda.

Wälja jõudes nägi ta, kuida Liisi pööfaste wahelt edasi läks. Liisi! Ta ruttas edasi.

Sääl kostis wantripörin.

Kes jäält tuli?

Juba sõitis wanter mööda, jääl peeti ta korraka kinni ja Hellmuthi hääl küsis:

"Kes jääl on?"

Taewake, seda ka weel!

Hellmuth astus wantrist wälja.

„Mida otsite Teie siit, Gewa? Mis on sündinud?“

Ja Gewa rääkis, mis sündinud. Hellmuth naeratas.

„Teie tulete Falkensteinist? Olite nii kaua jääl?“

„Terwe õõ. Papsel oli kurguhaigus ja ta elu oli hädaohus. Nüüd on kõik jälle häa. Poiss on päästetud!“

Kui lihtsalt ja ometi kui uhkesti ta seda ütles!

„See on rõõmu sõnum, mida toote. Jsa ja tädi saavad väga õnnelikud olema, kui seda kuulevad.“

„Jah,“ sõnas Hellmuth, „niisugust rõõmu teha, see ongi minu ameti tegewus. Minu jaoks ei ole midagi nii ilusat olemas, kui see, et wõitluses wõitjaks jään. See on kasuks nii mõnegi paha tunni eest, mis inimesele elus osaks langeb.“

Neiu kehast käis wärin läbi. Nii wõis ainult üks tubli ja auus mees tunda ja seda meest oli ta oma lapseliku oleku läbi surmawalt haawanud!

Hellmuth mõistis seda liigutust walesti, ta tõmbas rätiku kõwemini neiu ümber.

„On Teil külm?“

Sääl jäi neiu seisma.

„Teie peate kodu minema. Arge minu eest muretsjege, ma lähen Viisi järele.“

Hellmuth pani käe ta piha ümber ja sõnas:

„Ei, üksi ei lasi ma teid mitte minna. Ma tulen kaasa!“

Jda taewa äär kumendas nagu kullas. Päike oli warsti tõusmas.

Maanteel tuli Viisi nähtawale, ta kandis suurt kruusi. Jmestades ja ühtlasi ka ehmatades jäi ta seisjate ette seisma.

„Karl ja Gewa? Ja käikäes?“

Ta oli nii imestanud, et sõnagi suust wälja ei saanud, kuni hästiselt tõsiduse aimus ta pääst läbi jähwatas.

„Kihlatud!“ hüüdis ta, pani wee kruusi maha ja jooksis tuhat nelja koju.

Kihlatud!

See sõna mõjus Karli ja Gewa päale imelikult. Gewa punastas, Karl kahwatas, ja siis, üsna hästiselt, pani neiu oma käe ta käewarre päale, sõistas paar sõna, mis wabandust pididaw awalbama, mida Karl aga ei mõistnud, ja hakkas siis südant pihastawalt nuuksuma. Ja mispärast? Ta nuttis, et ta mõne päewa eest oli naernud. Ja siis — wiimaks mõietis Karl teda ometi — naeris tema, et Gewa nuttis.

Wiimaks waatasiwad nad sõirafilmi tõuswa päikese päale. Karl tõmbas Gewa oma rinna najale ja suuteles teda.

Nüüd läheme isa juurde! sõnas ta.

Viisi oli wähe ajal ülepää kaela isa juurde tormanud ja talle suure rutuga oma juhtumised ja nähtused teada andnud, aga Meieri herra ei saanud sellest kõigest suurt aru kätte. Nii wõttis ta siis noored inimesed järgmise hüüdega wastu:

„Ha, teie olete wett toonud. Ja, Karl, sina kui arst oled ka nii ebauusklik?“

Siis aga sai ta korraka asjast aru, wajutas Karli ja Gewa oma rinna wastu ja hüüdis:

„Olge õnnelikud, lapsed!“

Paraku on sel lool weel kurb lõpp. Ma ei taha nimelt mitte salata, et Viisi toodud wesi — olgu, et see tüki aega maanteel seisis, enne kui ta Viisile jälle meelde tuli, ehk olgu mõne muul põhjusel — lühidalt, et see wesi tedretähtede wastu mitte põrmugi ei aidanud. Paremini oskas neid õnnekes Karl ära kaotada.

Puhtus ja kord elumaja ees ja sees.

Kes meie armsal Gesti isamaal rohkem on ümber rändanud ja siin ning seal, olgu linnas ehk maal, elumajades sees käinud, see peab tunnistama, et suuremas hulgas Gesti elumajades puhtus ja kord mitte kõige parema järje pääl ei seisa ja et meie nende poolest teistest haritud rahwastest, näit. meie wennastrahwast Soomlastest, kaugele oleme maha jäänud.

Wastikaid ja lambaid tubades küll enam ei peeta, kanu wähest siiski weel, aga põrmund on enamasti must, sopane ja täis sülitatud; seinte ja lae külles tolgenawad ämbliku wõrgud ja kõige nähtawama koha pääl, niihästi õues kui toas ripuwad otsekui ehteks kõiksugu tarwitufeta kaitjud ehk tööriistad, millede õige koht kufagil käsitambris ehk kõrwalises peidetud nurkas oleks; aknad lasewad weel hädalt walgust läbi; maja riistad, mis just igapäw tarwitusel ei ole, on paksu tolmuga korruga kaetud; söögiriistad tunnistawad, et nende puhastamisega mitte suurt waewa pole nähtud; tubades, mida milledki ei tuulutata ja milledele wäikene õhuaken puudub, on alati niisugune õhk, et see inimene, kes puhta õhuga harjunud, sääl koguni hingata ei wõi; wäljakäimise kohtasi maal peaaegu sugu ei ole, igati kaotab oma koorma sinna ära, kus see temale rohkem meeldib; elajad, kelle õige koht karjaatlas oleks, wewelwad enamasti hoowi pääl ja teewad seda nii kirjuks, et kuhugile astuda ei wõi j. n. e., j. n. e.

Et nüüd puhtus ja kord elumajades ja nende ümbruses perenaeste ja neiuude päämure ja seda kõige päält nende käest nõuetakse, siis kipub see küsimine iseenesest teele päale: „On siis suurem jagu Gesti perenaesi ja neiusid tõesti nii laisad ja loomuse poolest roppuse armastajad, et nemad oma elumajades puhtuse ja korra päale nii wähe rõhku panewad?“ —

Kui keegi julgeb Gesti naesterahwast laisaks nimetada, see ei ole kas Gesti naesterahwast ülepää näinud, ehk ta räägib meelega walet! Kes keedab, küpsetab, ketrab, koob, õmbleb ja nõelub, kohendab ja harib, lõikab ja niidab, liipjab ja lõõb wõid, sekeldab ja toimetab ja teeb tuhat mitmesugust tööd warajest hommikust kunni hilise õhtuni? Kes on, kes hommiikul esimene üles tõuseb ja õhtul wiimane magama heidab? Kes see ole Gesti perenaene, Gesti naesterahwas! Laisaks ei wõi siis Gesti naesterahwast ka tema kõige suurem waenlane tunnistada. On siis Gesti naesterahwas juba niisuguseks loodud, et temal puhtuse, korra- ja ilutundmus puuduwad? Ka selle päale wõib kindlasti „ei“ kosta; et see wiga aga siiski väga paljude Gesti naesterahwaste juures ette tuleb, siis ei ole see mitte nendele külge loodud wiga, waid üks neist hulgast pärispõlwe pärandustest. Kui Gesti meest ja niisama ka naest kui elajalooma tööle sunniti, kes andis neile siis aega oma elumaja korra ja puhtuse eest hoolt kanda? Tuliwad orjad õigel ajal ja korraliste riistadega oma orjusele, siis said nad nemad selle eest kiitust, kes küsis aga selle järele, kuida nende kodus wälja näeb? Nüüdse ajal hakatakse iffa enam ja enam ka loomalautades puhtust pidama, sest et ära nähtakse, et see loomadele terwiseks on ja nemad piima j. n. e. läbi rohkem kasu toowad. Siis mõeldi teisiti: ei ole elajaloomal, siis ei ole ka pärisorjal puhtust tarwis! Sellel rasel pärispõlwe ajal läksiwad Gestirahwal mõnedgi hääd omadused kaduma ja hakkawad asusiwad asemele, sellel ajal sai ka Gesti naesterahwa puhtusearmastus peaaegu ära surmatud ja puhtufeta ning korratu olek sai niihästi Gesti naestele, kui ka meestele harjunud asjaks. Aga nagu põllult raske on umbrohtu ära häwitada, nõnda on

ka rahwal raske ühest sügawale juurdunud halwast omadusest lahti saada — selleks kuluvad kümmeonnad aastad ära!

Need kümmeonnad aastad on aga juba mööda läinud, meie oleme ammugi jälle priid ja meil on meie keisrite heldusel jälle inimeste õigused; mis oleme meie aga teinud, et nendest pärispõlwe pärandustest, roppusest ja korratu olekust, lahti saada? Wäga vähe, ehk peaaegu midagi! On küll ka mõnesgi Eesti majas juba puhtust ja korda leida, aga teiste, wõtame näit. jälle Soomlastega võrreldes. on meie puhtus nende oma wasta nagu hiir hobuse wasta! Kui suur puhtus ja kord walitseb Soomemaal igal pool; niihästi linnades kui maal, elumajades kui hooiwides, lautades kui aitades, riietes kui söögis, teedel kui tänavatel, metsades kui põldudel, ja kõik hoolimata sellest, et nemad waelel maal elawad ja waranduse poolest waeled on! Kui armas, kui lõbus ei ole aga ka sellepärast ühte Soome linna, külasse, talusse ehk saunahurtfikusse sisse minna! Kui sa sääl ka rikkust ja toredust ei leia, aga igal pool walit-

kodus puhtust ja hääd korda pidada, siis teete teie kodu meestele ja wendadele armsaks ja lõbusaks ja nad ei lähe kusagilt mujalt paremat lõbu ega kõrtsidest ajawiidet otsima. Noortele meestele annan mina aga seda nõuu, et nemad ainult niisugusest majast omale naise wõtawad, kus kõige parem puhtus ja kord walitsewad!

Alga kas puhtust ja hääd korda üksi sellepärast peab püüdma, et kodu sellel läbi kõikidele lõbusaks saab tehtud ja et nemad õnneliku elu kaks nurgakivi on?

Ei mitte, neil on veel palju häid omandusi! Puhtuset ja korratu oleku läbi saab meie warandus sagedasti kahju, puhtuse ja hää korra läbi saab see hoitud; näitust ja seletust pole palju tarwis: igaüks teab ise, näit., et kui aknad märjad, põrandad weest laeneta, et nad mädanewad: kui söögi- ehk tööristad mustalt kuhugile wedelema jätame, et nad ära roostetawad, mädanewad, kogemata purustatud, ehk kui see õues on, ära warastatud jääwad. Sagedasti tuleb ka ette, et hooletu-

Minister Kuropatkin.

seb nii suur puhtus ja kord, et sa ennast nendest tunned külge tõmmatud olewat ja ilmasgi säält enam lahkuda ei tahaks! Sellest see tulebgi, et Soomlased nii wäga oma kodu ja kollet armastawad, kusagil ümber aaleda ei armasta, waid üksi omas puhtas lõbusas kodus oma pere hulgas ennast õnnelikud tunnewad olema.

Waatame aga nüüd, kudas Eesti lugu on. Lähed sa, linnas ehk maal, suuremasse jaosse Eesti laste elutubadesse ehk hooiwide pääle, siis wahiwad sulle igalt poolt niisugused puudused wasta, nagu ma neid selle kirjuti alustusel ette harutasin. Lähed mõeras asja pärast niisugusesse sopasesse majasse, siis on see temale jälk, ta katsub ruttu omad asjad ära toimetada ja sellele majale selga pöörata, et ilmasgi siin enam oma nägu näidata. Nõnda hoiawad endid kõik paremad mõerad sopastest majadest eemale, aga ka niisuguste majade pereisad ja pojad, kes laiemalt käinud ja paremat näinud, ei tunne mingisugust lõbu oma sopases kodus, nad wiibiwad niipalju kui võimalik kodust eemal ja kui muud kohta ei ole, siis kõrtsis ehk trahteris, millel enamasti õnnetu elu tagajärjeks on. Pere-naised ja neid püüdge sellepärast kõige suurema hoolega oma

3 o l a.

malt kuhugile wedelema jäetud asja läbi meie endid raskesti wigastame, et tulekahju võib sündida j. n. e. Korralikus perepidamises ei wõi seda kõiki ette tulla. Säält on iga asi puhas ja oma teatud koha pääl; kui asja tarwis on, ei pruugi otsimisega aega kulutada, igaüks teab, kust seda wõtta; peremees võib õõsel pimedas hobuse ette panna: ta teab kus iga asi seisab.

Sennimaani oleme meie seda ja teist kasu ette kujutanud, mis puhtus ja hää kord meile toowad; puhtuse pääkasi on aga veel ütlemata. Puhtus riietes, söögis, eluruumides ja nende ümberkaudu on meie terwise päätingimine, ta on terwis ise! Kus kohal möllawad ja nõuawad omale kõige rohkem ohwrid kõik-sugu külgehaikawad haigused: kakk, kolera, tiifus j. n. e.? Jkka kõige sopasemates linna jagudes ehk külates, kõige sopasemates majades! Sest mustus ja soppus on kõigide külgehaikawade haiguste idude ehk batfillaaste pesa, kus nemad keel-mata signewad ja tuhandeid ohwrid nõuawad. Kui näitusjeks wiimati Riias kolera mässas, siis oli tema tööpõld ainult

ladama töömeeste korterites, kes ropusti ja mustalt elavad. Ja nõnda on see igal pool olnud. Võtame veel näituse tiifituse wäljalootomiseft. Speatatud mehed leidfiwad hoolsa uuri- mife läbi, et kui tiifitushaiged oma rõga maha sülitawad ja see põrmandal ehk uulitsal ära kuiwab, et selle rõga sees wälja- sülitatud tiifituse idud ehk batfillused tolmuna üles lendawad, terwetest sisse hingatud saawad ja nende kopsudes omale pesafi asutates neid tiifituse haigeks teemad. Et wäljas maha sülitatud rõga kahjuliseks ei saaks, selle eest kannab helde loodus ise hoolt selle läbi, et wiim rõga kõige batfillustega ära uhab ja kas jõkke ehk merde wiib, kus nad enam kahjulikuks ei wõi saada. Aga mis peab tubades selle wasta tegema? Tiifituse haigemajades lastakse haigeid üksi wee riistade sisse sülitada ja walatakse see rõgane wefi märkeasse sopaaufu ehk maetasse mulla alla. Sedawiisi peaks iga perekonnas tehtama, kus tiifituse haige on ja ülepea ei peaks ka terwedgi põrmandale sülitama, ehk mis weel inetum on — nina nuuskama! Sülitamiseks peaks igas majas, ka kõige waesemas saunahurtifitus, näh- tawa koha pääl, süli- gamiseriift olema.

See ei ole kellegile kallis muretsjeda, sest see wõib lihtne puu- kastifene olla, kuhu liima sisse pannakse ja aegajalt uuenda- taffe. Käega nina- nuuskamise asemel, mis weel kõige jälle- dam roppuse märk on, peaks iga ühel, ka lastel juba, nina- rätik olema, sest paar rätikut iga inimise jaoks ei maffa terwet kapitali ja pesemine ei tee ka suurt waewa. Selle läbi saakfiwad aga riided puhtad hoitud, millede täihsed lastel nüüd sagedasti tatift läigiwad. Amerikas on mõnedes linna-

des kange trahw neile, kes uulitsale sülitawad. Haritud ini- mesed sülitawad puhtais majades sülelasti puudusel oma ninarätikusse, meil aga kihutakse kõik põrmandale! Wanal ajal, kui meil enamisti sawift põrmandad oliwad, siis ei olnud sellest suuremat häda, sest sawi imes seda kõik sisse. Nüüd aga, kus juba igalpool laudadest põrmandad on, ei tohiks seda toorust enam ette tulla.

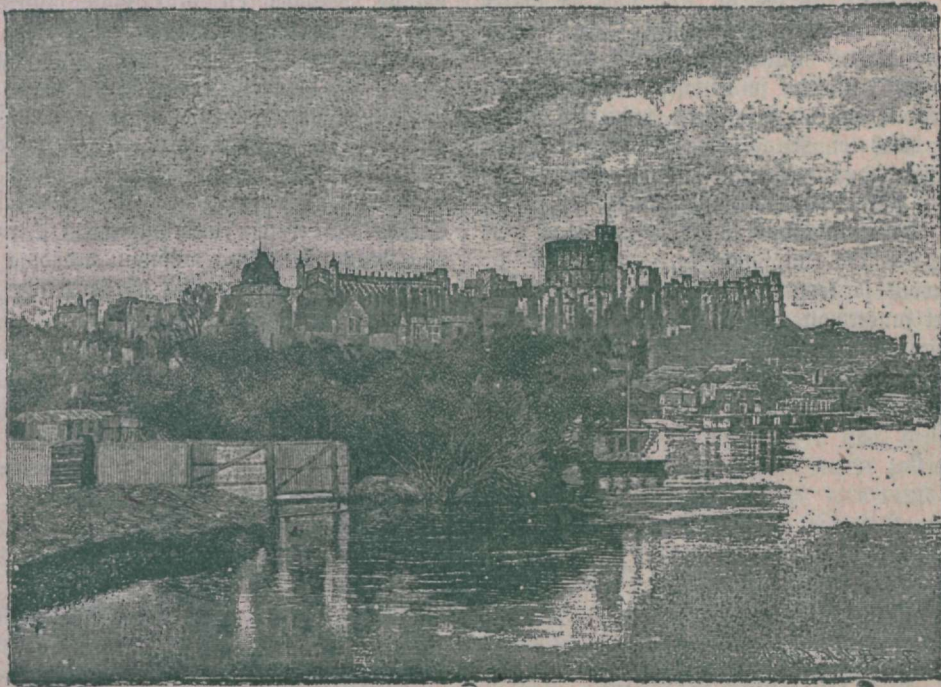
Kui nüüd mõni selle pääle wastab: „Kui omad inimesed ka sellest seaduseft kinni peawad ja süleriista sisse sülitawad, tuleb aga mõni wõeras, siis sülitab see ometi jälle põr- mandale:“

Seda ei ole karta! Kui wõeras näeb, et hoow, maja- efine ja koda puhtad on, ufse all ölest matt ehk kuuse oksjad jalgade pühkimiseks seifawad, siis tuleb tema hoopis teistfugufe tundmusestega tupp. Näeb ta weel, et toapõrmand puhtaks küüri- tud, seinad, lagi, afnad j. n. e. kõik puhtad on, siis tõuseb tema auutundmus ja lugupidamine weel rohkem, ja tal on häbi põrmandale sülitada ehk nina nuuskada. Üksi ropus majas ei habene keegi ennaft ropusti üles pida da!

Et elumaja puhtuse all ka puhast õhku tuleb arvata, siis pean sellest ka mõne sõna rääkima. Et maal elumajadel õhuaknad täiesti puuduwad, ufsefi toaõhu puhastamiseks ka

lahti ei tehta, kartes, et soojus wälja läheb, siis on õhkf nii- sugustes tubades sagedasti nii rikunud, et jään wõimata hin- gata on. Puhast õhkf on aga meie elu kõige ülem tarwitus ja sellepärast peab tubafi igapäew wähemalt üksford tuulutadama ja ei pea kartma, et tuba külmaks läheb: puhast õhkf soeneb rutem ja parem, kui ära tarwitatud õhkf. Sõdgita ja joogita wõib inimene häda juhtumisel mitu päewa olla puhta õhuta aga ühte minutitgi. Selleks wõib igaüks ise katset teha. Wõtku näit. üks hiir, pangu pudelisje ja forf kõwasti pääle. Giti, kui õhkf puhast ja aratarwitamata on, jääb hiir terafeks. Saab aga kõik pudelis olew puhast õhkf ära hingatud, jääb hiir tuimaks ja lätastab ära, s. o. ta sureb puhta õhu puudusel ära. Seefama lugu sünniks ka inimesega tema elu toas, kui sugugi ja kusagilt puhast õhku tupp ei peaseks. Kui majad ka nii kindlasti ehitatud oleks, et sinna mitte kusgilt, ei ufse ega pragudegi wahelt puhast õhku sisse ei pääseks, siis lätas- taks elanikud ka sinna sisse wärste õhu puudusel ära.

Uhe orjakaupleja laewa pääl juhtus järgmine kole õu- netus: Mere pääl tõusis kange torm, mis kõiti madrufeid ja orjade ülewaata- jaid laewa pääst- mifeks tööle sundis. Et nüüd orjad, feda laewaruum täis oli, tormi ajal ilma üle- waatajateta mäs- sama ei hakkaks ja oma wangitajaid ära ei wõidak, siis pandi lihtfalt laewa- ruum luugiga kinni, et orjad wälja ei pääseks. Kuuf oli aga väga kindel ja torm kestis mitu tundi. Kui pärast tormi lõppu luuf lahti tehti, leiti, et kõik orjad, paarjada meeft, puhta õhu puudusel ära lätas- tanud oliwad. Wähe-

Windforsi loss.

kus Inglise kuninganna Wiktoria enamisti elab.

fed, kui jälle puhast õhku saiwad, toibusiwad, aga kõik teised jäiwad furnuks. — See juhtumine näitab väga selgesti, kui väga tarwis meile puhast õhkf on, kui meie elada ja terwed olla tahame. Sellepärast ei tohiks ühesgi majas õhuaken puududa ja seda peaks iga päew paar korda wähemalt pooleks tunniks lahti jäetama. Kus õhuakent ei ole, jäetagu üks mõ- neks ajaks lahti.

Aga nüüd ehk küsib mõni muidu igale tööle usin pere- naene: „Mu heldene aeg! Kus ma siis seda aega pean wõtma, et iga nädal kord ehk kaks põrmandaid küürida, afnaid pesta, ämbliku wõrku ja tolmua ära pühkida, iga päew tubafid tuulu- tada, asju kohale koristada ja muid niifuguseid puhastuse töõsid teha?“

Ja temal on ka osalt õigus nõnda küsida. Aga ainult o s a l t! Gistofa, kui põrmanda pääl paks mustakoorufene, seinad ja lagi täis ämbliku wõrku ja tolmua, kõik majariistad mustad ja halwas korras on, siis wõtab see küll palju aega, ja nagu iga asja juures, nii on ka siin hakatus raske. On aga hää hakatus kord tehtud, must koorufene põrmandalt, mustus ja tolm kõikide asjade päält ära pestud ja haritud, siis ei tarwita need töõd pärast enam sugugi nii palju aega, et muude töõde wahel nendega walmis ei saaks. Päälegi ei pruugi perenaesed seda töõd üksi teha, selleks on neil tüdrukud

ja tütreid, kes neid töösid tema juhatusel võivad teha. Valmis saab kõigiga, kui aga hää tahtmine ei puudu! Aga häbi pereemale, veel enam häbi tema tütardele ja tüdrukutele, kelle maja ja selle ümbrus jopane ja korratu on! Eht vaatame ajapuhuse wabandusi veel teisest küljest. Nüüd öeldakse, et ei ole aega puhuse eest hoolt kanda. Mustusest aga tulewad mitmesugused haigused. Kui nüüd peremees eht perenaene ise niustusest tõbiseks jääb, kuude ja aastate kaupa woodis peab lamama, kust ta selleks aega võtab? Sellest selgineb, et parem on terve olles muude tööde kõrvalt natuke aega puhusele warrastada, kui pärast roppuse läbi kõigile tööle kõlwatumaks tehtud saada ja veel palju valu kannatada.

Weel eht ütleb mõni perenaine: „Kas talutoas, eht koguni waeles saunahurtjikus võimalik on ka puhtust pidada?“

Neile wastan: Kui see teiste rahwaste juures võimalik on, miks ta siis ka meil ei peaks võimalik olema? Olgu ju maja nii waene, olgu ju majariistad nii näotumad, puhtad võivad nemad ju ikka olla! On sinu onnikene ja sinu asjad aga kõik puhtad ja korras, siis on ta sinu oma ja kõikide nende meelest armas, kes sinu juurde tulewad! Järgi sawist põrmandaga suitsu saunakestes võib oma puhtus olla! Eht siin küll põrmandat puhtaks küürida ja seinasid walgeks lubjata ei või, põrmandad võivad aga alati puhtaks pühitud, seinad tolmust puhtad olla, hõled ei pruugi woodist wälja ripneda, maja- ja sõõgiriistad võivad puhtaks küüritud olla, ja niisugune suitsusaunakene on jälle kõikide meelest armas. —

Et puhuse ja korra tundmus Eesti rahwa seas veel täiesti ära surmatud pole, seda tunnistab see, et need, kes ise kodus küll kõige puhtamalt ja korratumalt ei ela, ometi teiste üle naerawad, kes weel mustemalt ja lohakamalt elawad. Kui nemad. Niisugused peawad siis oma puhuse korra teise halwema kõrwal juba eeskujuliseks, sest et keegi neile ei ole ära seletanud, et nende oma puhtus ka weel puunduline on.

Kõigisugu küsimiste üle on meie ajalehed küllalt juba kirjutanud ja mitmesugu wigasi parandada püüdnud. Puhtuse ja hää korra küsimise üle elumajades ei ole aga senini minu teada peaaegu ühtigi kirjutatud; aeg aga on ammuagi käes, et meie roppust ja korratumat olekut, neid pärispõlwe pärandusi, eneste elumajadest wälja fihutama hakkame ja selleks kõik omad känd tööle paneme! Ajalehed kuulutage mustusele ja korratumale olekule sagedasti sõda, koolid olgu neile truid abilisid, perenaesed ja neind aga olgu waprast sõjamehed, küll me' siis nendest waenlastest võitu saame! Aga ka peremehed ja pojad võivad selles sõjas kaasa aidata ja nimelt sellel läbi, et nemad puhtust ja hääd forda kalliks ja armsaks peawad ja oma roppuse läbi naesterahwaste waewa ei raskenda. —

Rõppeks, eht see küll eelminewasse ei puutu, tahtsin weel paar sõna ühe asja üle ütelda, millepärast paljude Eesti laste majad troostida ja kurnad wälja näewad. Kui talukohtad Eesti laste maal frunti pandi, siis ehitati enamasti kõik taluhooned lageda wälja päale üles, kus ei pöösast ega wõsatestgi ei kaswanud. Nõnda on suur jagu talusid jäänud tänapäewani. Aga mis näeb weel kurnem ja näotum wälja, kui üks elumaja lageda wälja pääl, nagu kõrbes, mille ümber ühtegi puud ega pöösast ei kaswa! Sellepärast oleks igale niisuguse kohta peremehele wäga soowida, et ta oma maja ümber hästi palju puid istutaks ja, mis weel parem, wiljapuu aiad siie seaks. Kasu sellest on nii mitmesugune; puud ilustawad kohta, puhastawad õhku ja tõmbawad pihelöögid majast ära j. n. e. Sellest kasust ei luba ruum siin pikemalt rääkida, kui palju mujal maailmas põllumehed wiljapuu aedadega rahalist kasu iga aasta saawad. See on wististi üks neist kõige ilusamateist isamaalistest soowidest: tehke oma kodu armsaks!

P. Koit.

Ä r k a m i n e.

Kui tuli sügisene wilu,
See sundis kõike uinuma,
Mis elutsemas looduses,
Mis itutsemas südames,
Ja kallis külma waibaga
Kõik tühakarwalise ilu.

Siis elu heitis talwe süngi
Kui warjuunes puhkamä. —
Kuid iluaimdus südames
Ja eluidu looduses,
Näed elastwad salaja
Ja ootsid päikse wõidumängi.

Nüüd tuleb kewadine soojus
Ja awab rõõmu hallikad.
Nüüd lumi sulab, lumi kaob
Ja wesi keerleb, wesi waob,
Ja ilu wõidab ilmamaad.
Weil südames on armusoojus.

P. Jakobson.

U u s e m a. Jsa (weikest Kaarlit oma teise naese juurde wiies): „Tule lähemale, mu pojake, ja anna selle proua kaele suud, — ta on see uus mamma, mis ma sulle tuua lubasin!“

Weike Karla (isa poole pöörates): „Sellega oled lüüa saanud, — ta pole ju sugugi enam uus.“

J o o d i k u m õ t t e t e r a w u s. „Peau ma nüüd weel ühe pudeli wõtma, või mitte? Rõht ütleb mulle jah, mõistus aga ei. Mõistus on targem kui kõht, ja targem annab ikka järele. . . . Kellner, weel üks pudel!“

R o h t u s. Rohutunif: „Eks Teil ole häbi ka, magades oma seltsilise taskust raha ära wõtta?“

Rohutalune: „Wabandage auus kohus, kas ma pidin tema siis enne üles äratama; see oleks tõesti ülekohus olnud, tema magas nii magusasti.“

U u u a s i. Raabakas leidis 5 rubla ja kõneles iseeneses: „Selle wiie rubla leidmisest peaksin diete küll kuulutuse ajalehesse panema. Et aga see siis wälja paistaks, nagu tahaksin mina oma auususega kiidelda, sellepärast jäägu kuulutus tegemata.“

Lihawõtte kombed.

Kui piff talw oma külma ja lumega möödas on, kui soojad päikesed kiired maad uuele elule äratawad, kui metjas ja aasjal esimesed pungad puhkewad ja märsk, õrn rohi kewade tulekut kuulutawad, siis ärkab igas südames otsata hull magusaid mõtteid ja lõbusaid tundmusi, mida kahetordne ülestõusmise hommik weel iseäranis ülenab. Eks ole see kosutaw, õnnestaw mõte, et loodus oma Jõuludaga ühel ajal ülestõusmist pühitseb!

Kas Eesti rahwas ka muiste, pagana usu ajal kewade tulemist iseäralise pühaga pidustas, ei ole meil teada. Praegused Lihawõtte pühad on aga Sakslaste siatulemisega ja risti (katoliku) usuga meile pruugiks saanud. Juba nimi „lihawõtte“ tõendab seda, sest et paastu aja järele sellel pühäl jälle esimest korda liha mõis süüa. Sakslastel enestel oli aga juba pagana usu ajal Lihawõtte püha pruugil, mida iga kewade aprilli kuul jumalanna Ostara auuks pühitsedi, nagu seda ka nimest „Ostereft“ juba arwata võib.

Bidu, mida muistisel ajal Sakslased oma jumalanna Ostara auuks, kes figinemist ja idanemist pidi kaitsema, pidasivad, sai risti usu ajal Jeesuse Kristuse ülestõusmise pühaks muudetud. Aga nii mitmed wana pagana aja Ostara pidu kombed jäiwad ka ristiusu ajal sellele pühale juurde. Iseäranis on nendest nimetada munade kinkimine ja nendega mängimine. Jmelikul wiisil on aga praegu Lihawõtte muna kombe peaaegu kõikide wanade ajalooliste rahwaste juures juba paganauusu ajal tuttav olnud; nii näituseks juba wanal hallil ajal Babiloni, India, Greeka ja Rooma rahwa juures ammu enne risti usku. Nagu kergesti arwata võib, sai munade pruuk nii mitme rahwa juures kewade pidudel selles tähenduses kombedeks, et nagu külmaft, eluta munaft elu võib tõusta, nii ka külmaft tardunud maapind jälle idanema ja õitsema hakab.

Iseäranis suur tähendus on Lihawõtte munal Wenelaste juures juba ammuft ajast saadik olnud. Pääle Jumala teenistuse annawad kirikus oljad kolm korda üksteisele suud ja kingiwad wastastiku muna, kuna terve pühade nädalal taldrifud ja kausid kirjaks maalitud munadega lauad peetakse, et neid wõõrastele süüa, ehk jälle mängida pakkuda. Lihawõtte muna pruuk on praegu kõikide haritud rahwaste juures moes.

Teine iseäraline tähtsam kombe Lihawõtte pühade ajal, iseäranis meie rahwa juures on, on kiikumine. Küladesse ehitatakse kiige pufid üles, kus pääl noor-rahwas üksteisele mune kinkides sagedasti nii meeletumalt hälliwad, et wigastamise õnnetusi see juures ühte alati kuulda on.

Wäga laialt tuntud kombe nii mitme rahwa juures on „lihawõtte wesi.“ See pruuk, mille juures oma jagu küllalt ebausku on, on ka meie juures mitmel pool tuttav. Lihawõtte õöl kella 11 ja 12 wahel toowad iseäranis abielulustilised noored neiu lähemast jõest ehk ojaft imetegewat „lihawõtte wett“ koju. Nii mitmed moodi imet ebausutakse selleft weest: ta teha terweks, teha ilusamaks, kosutada, olla wiinaks muutunud j. n. e. Iseäranes usutakse, et kes ennaft „lihawõtte weega“ pesennud on, selle palet ei kõrwetada suwel päike mitte pruuniks ja tõrwa tähed kaduda ära. Ka loomasti kosutada see wesi. Iseäranis joodetakse kanu, ane ja tuisid selle weega. Samasugune imewägi, nagu „lihawõtte weel“ olla ka „lihawõtte kastel“ ja ifegi wiimale ja lumel.

Ka õnne ettekuulutamine on Lihawõtte ajal mitme rahwa juures mitmel moel olemas.

Meie omalt poolt soowikime, et need ja farnased pagana ajast päritud, enam ehk vähem ebausulised Lihawõtte kombed kaofiwad ja ainult tõsine kriitilist tähendus meie rahwa juures sellele kallile ja tähtsale pühale jääks. Nimes, „munade pühad“, „kiigu pühad“, mida rahwa seas nii sagedasti nende pühade kohta tarwitatakse, tunnistawad, kui wähe mõned nendest pühadest lugu peawad. Ka nimi „lihawõtte“, mis katoliku aega, ja tähenduseta igapäewast sööki, liha, meile nii suure tähendusega püha nimetamise juures meelde tuletab, oleks tarwis ümber muuta. „Lihawõtte“ asemel tarwitatud nimi, „Ülestõusmise püha“ ütleb ju selle püha tähendust wäga õigesti, aga et ta kolmest sõnast kokku on pandud, seega üheks nimeks liig wähe keelepärane on, siis on küll raske arwata, et see nimi edespäi enam igapäewasels rahwa- ja ifegi kirjakeele nimeks selle pühale võib saada, kuna praegu rääkimise juures ifka „Lihawõtte“ üteldakse ja kirjakeeles mõlemad nimesid tarwitatakse.

Kindralleitenant Aleksei Pawlowitsch

Kuropatkin,

uus sõjaminister.

(Waata pilt lehekülgl 8.)

Aleksei Pawlowitsch Kuropatkin on aastal 1848 Pihkwa kubermangus sündinud. Tema isa oli juba wana sõjateenistuseft wäljaastunud ja elas muu eluaja maakonna walitsuses. Enam kui 10 aastat oli ta maakonna ameti president ja jurigi selles seisuses. Praegune sõjaminister sai oma hariduse kadeti-korpuses ja kindralstaabi akadeemias, mille ta 1874 lõpetas. 1860 astus ta tegewasse sõjateenistusesse ja wõttis enamisti kaitse-Asia sõjakäitendest osa, oli 1868 aastal Samarlandi ära wõtmise juures ja tegi 1875—1876 Stofandi sõjakäigu kaasa. Kindral Stobelewi staabi ülemana käis ta ka Türgi sõjas, ja sai Plewna juures raskesti haawatud. Sõjaarwustiku professorina

kirjutas ta oma tuttawa raamatu Stobelewi tegude üle Türgimaal. 1882 kututi ta kindralstaabisse, et riigi lõunepiiri Saksa ja Austria wastu kinnitada. Graelus on Kuropatkin lihtne, helde südamega ja usklik. Ta ormastab lihtsat soldatit niisama kui ohwitseri, tunneb kõiki sõjawäe tarwitusi ja sai igal ajal ja pool alamateft armastatud. Ta noorusft hoolimata — ta on alles 49 aastat wana — on tal kõik Wene aumärgid ühes Alekxander Newski orduga ja wäljamaa ordeniteft anulegioni ordu kolm klassi.

Rudolf Falb.

(Waata pilt lehekülgl 13.)

Nagu teada, on R. Falb maawärisemist püüdnud ette kuulutada, mis tal ka osalt korda läinud on. Seda ei ole ta mitte nõnda ütelda ebausku abil toimetanud, waid ta on jeda olevate asjade najal püüdnud wälja

nurida, üks asi, millest suur teaduslik tähtsus on. Arwatakse, et maatera siju kehtpaigas wedel on. Seda wedelikku tõmbawad kuud ja tähed enese poole. Selle läbi jünib maatera kõhus farnane tõusmine ja waomine nagu jeda mere weepinnal nähaft. On aga raske kindluse maa sees liikumas, siis lõiwad tema lained kergesti kaljude wastu, ja see sünnitab maa wärisemist. Et tähtedel kindel täht ja kindel külgetõmbamise jõud on, siis mõiks ju ka kindlasti wälja arwata, mil liikurwa wedeliku laened maawärisemist sünnitawad. Kuid rehtendus on sellepärast raske, et meil maaalusel kaljurahnu tähtsa tundmata on. Kus nad seisawad, kui juured nad on, kas nad wahelt aeg ajalt ei muutu, jeda ei tea meie unesgi arwata. Sellepärast on ta raske ette ütelda, mil alumisel wedelal põhjusef maapind peab wärisema hakama. Falb on siiski tuttavate asja olude põhjusef katjunud jeda looduse nähtust uurida ja on nii mõnigi kord maa-wärisemist õigesti ettekuulutanud.

Kui suur on inimese jõud?

Selle päälkirja all vaatame lühidalt, misugune mõju inimesel terve looduse üle maailmas on.

Inglisemaa karjaskatataja juurde tuleb keegi liha kaupmees ja küsib: „On teil rasvased sead?“

„Vaadake, siin nad on“, vastab karjaskatataja kaupmehele oma figu näidates. Kaupmees vaatab ja vaatab, ükski ei näe temale kõlbavat. „Ei, siit ma ei leia ühtegi, kes kõlbulik on, minul on ühte figade seltsi tarwis, mida senniajani maa pääl veel ei ole olnud. Minul on väga rasvaseid lühikese jalgadega figu tarwis, kellel raswa enam on kui liha, mina kauplen ju raswaga.“ — „Niisuguseid figu mull praegu ei ole, aga sellest pole ju wiga, ma wõin Teile niisuguse iseäraliku figade seltsi muretseda, aasta wiie pärast wõite neid minu käest saada. Kui ka just mitte wiie aasta pärast, siis kümne pärast nimelt.“ Kaup tehakse maha ja kaupmees läheb oma teed.

Karjaskatataja hakkab aga nüüd kohe tööle, et iseäralikku rammusat figade seltsi muretseda. Ta läheb omafiatarja juurde, waatab igat figa hoolega läbi, taalub, ja mõõdab nende jalgu, ning waatab kõrguse ja pikkuse järele. Kui ta nii kõik läbi on waadanud, otsib ta säält kõige paksjemad ja kõige lühemate jalgadega kuldid ja emised wälja, paneb nad kuhugile lauta ja hoiab neid niiviisi terwest karjast lahus. Igaüks teab seda, et lapsed ikka enamasti wanemate moodi on. Paksudest lühikese jalgadega figadest sünnivad porsad, mis niisama paksud kaswawad kui wanad.

Karjaskatataja uurib nüüd jälle need noored siad hoolega läbi, walib säält paksjemad wälja ja peab neid üleüldisest karjast lahus, nõnda, et nende järeltulew sugu ikka aastastalt paksjemaks ja raswasemaks muutub; nõnda on ta wiimaks mitme aasta järele ühe iseäraliku figade seltsi wälja kaswatanud, mida tall nimelt tarwis oli. Need sead on lühikestele jalgadega, wägapaksud ja wõiwad ainult süüa, magada ja raswa minna.

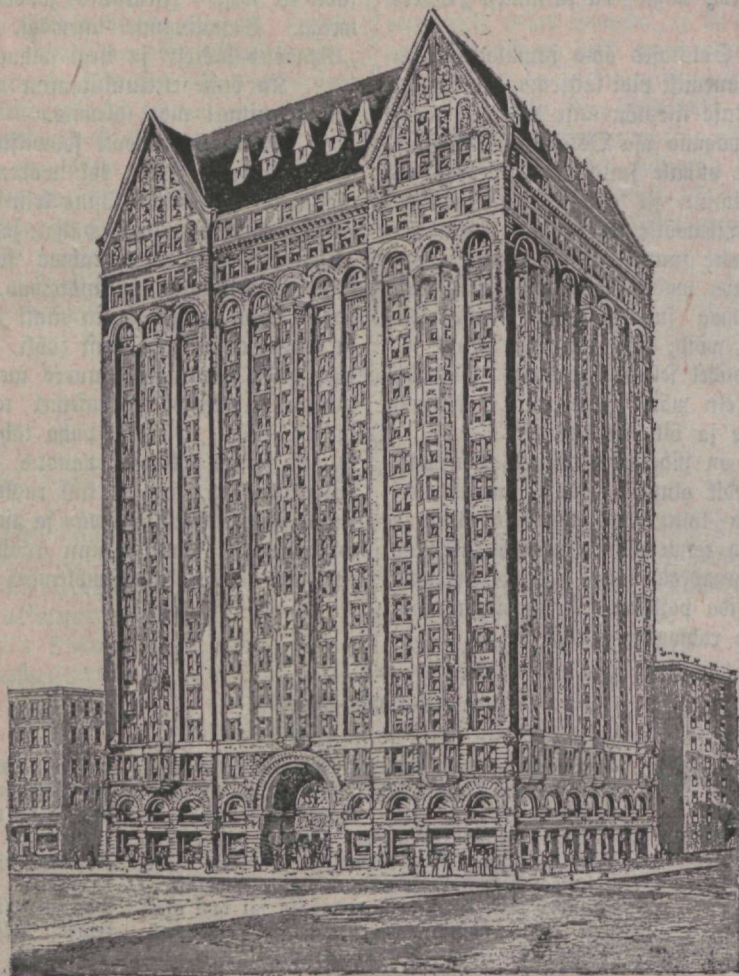
Niisugune figade selts on tõesti ilmas olemas, neid nimetatakse Jorkshiri figadeks. Selle tõu on Inglise figade kaswatajad päris liht figadest aastate jookkul wälja kaswatanud. Nõnda on inimene ilmas ühest ainsamast figade seltsist mitukümmend teinud, ühed annawad liha, teised raswa, kolmandad harjakseid ja nõnda edasi. Sellisamal kombel on ilmas mitme kanade, partide, hanede, härjade, lehmade ja teiste koduloomade seltsid tekitanud. Näituseks on praegu maapääl palju koerade seltsisid. Mõned weikesed, mõned suured, mõned pitka ninadega, mõned koguni ümmarguste päädega, mõned pitka, mõned lühikese

karwaga. Kõik need koera seltsid on inimene aastatuhandete jookkul oma soowide järele, selle pääle waadates, misugust tal waja on olnud, muretsenud. Veel enam imestamise wäärt on tuide seltsid, mida inimene oma soowimise järele on sünnitanud. Niisuguste suurte muutuste pääle kuluwad küll aastatuhanded aega ära, aga siiski wõib sellest näha, et inimese käes suur ümberloomise wõim on.

Niisugused suured muutused on ka inimene puude ja taimede juures teinud. See on kõikidele teada, et aia waar-marjad palju paremad on, kui metsas kaswanud, kuna mets-õunapuu ja haritud õunapuu wahel määratu suur wahke on. Kõiki niisugusi nähtusi kokku wõttes, peame wiimaks ütleva, et inimese tegewuse läbi maa pääl hulk uusi loomaseid, linduseid, taimesid ja puid on juurde tekkinud, mida enne mitte ei ole olnud. Ühed seltsid on inimesest ära

härmitatud, sellepärast aga rohkem uusi juurde saanud. Nõnda loob inimene oma tahtmise järele elaja kui ka taimeriigi ümber. Kui laugele ta selles asjas veel minna wõib, see on praegu teadmata. See suur töö tehakse kõik pitkamisi ja wähehaawal.

Veel palju muud suuri asju tehakse ilmas. On niisugused kohad olemas, kus inimene merest kuiwamaa teeb. Näituseks Põhja-Saksamere kalda ääres on Hollandimaa. See maa on oma suuruse poolest väga weikene, ainult kaks-sada ruutwersta. Säälmal elawad umbes neli miljoni inimest. See on väga tark ja wäsimata töörahwas. Mere kallal, kus Hollandimaa on, wajub ikka aasta aastalt madalamaks, mõnes kohas on maapind nii alla wajunud, et wesi temast kõrgemal seisab. On niisuguseid kohtasid olemas, kus wesi oma tõusu ajal enam kui wiis silda maapinnast kõrgemal seisab. Aga maa pääle ei saa ta siiski woolata. Terwe mere kaldale on Hollandlased tammid ette teinud. Need tammid on liiwast, kiwist ja palkidest. Mõnes

Priimüürlaste maja.

paigas on niisuguseid tammisid mitu rida kõrwu. Ka jõgede kaldad on tammidega kindlaks tehtud. Iga aasta ehitatakse uusi tammisid ja parandatakse wanaseid. Ka wihane meri suurte marude ajal ei jõua neid nüüd enam ära uhtuda. Aga oliwad ajad, kui meri tammid ära uhtus, mitu sada wersta üle maa laenetas ja tuhanded hinged oma ohwriks nõudis. Nüüd ehitawad Hollandlased omad tammid väga kindlasti ja ehk maapind küll iga aasta madalamale wajub, ei lasse nad siiski merd wõimust oma kätte saada. Ja siin peab veel tähendama, et nende maa iga aastaga sellegi pärast suuremaks läheb. Hollandlased ei pea

kellelagi werewalamat sõda, ei mõta kellegi naabri käest wägiwaldselt maad ära, nemad sõdiwad merega ja wõidawad selle käest maad. Üks kümnendik nende maast on mere käest wõidetud. 3ga aasta koguwad nad enestele enam kui tuhat desjatiini maad. Nad ajawad mere wee tagasi ja sääl, kus täna laened mühisewad, wõiwad mõne aasta pärast juba ilusad wilja põllud olla. Nad teewad seda tööd järgmiselt. Pääle kange mere-poolt puhuwate tormide järele waatawad nad, kas laened kuhugi kalda ligidale tammide taha liiwa ja muda kofku pole ajanud, nõnda et mere põhi kõrgemale on tõusnud. Leiawad nad niisuguse koha, siis teewad nad merde tugewa tammi ja pumpawad masinate abil weeloigu, mis nüüd kahe tammi wahel

Rudolph Falb.

on, kuiwaks ja teewad sellest põllu ehk heinamaa. Muidugi mõista, läheb selle töö juures palju waewa ja mõistust tarwis, aga selle waewa pääle ei waata Hollandlased mitte, neil on omad osawad inshenerid, kes millegi asja ees tagasi ei kofku. Pääle mere randade põlluks muutmist on Hollandlased weel palju järwesid weest tühjaks teinud ja selliwilil endile wiiskümnendiwilistuhat desjatiini hääd põllumaad juurde saanud. Ühe järwe, mis 22 wersta pilt ja 10 wersta lai oli, tegiwad nad wiie aasta jookkul pumpade abil kuiwaks ja muutswad selle põhja hääks põllumaaks. Nüüd on neil jälle üks suur plaan ees, nad tahwad terwet mere lahe kuiwaks pumbata. Ja niisugust tööd ei tee mitte üksi Hollandlased, waid ka paljud teised rahwad. Et juba järwed ja mered ära kuiwatataks, siis võib arvata, et soode kuiwatamine palju kergem on. Soode kuiwatamist toimetatakse mitmetes maades ja sellel tööl on oma suur tähtsus, selle järele muutub ka kliima. Saja aasta eest tagasi ei julgenud keegi sellepääle mõteldagi, et inimene kliimad oma soowi järele muuta võib. Nüüd on see aga mitmel pool tõsiste näituste waral selgeks tehtud. Kus sood on, sääl on kliima niiske, kus aga neid ei ole, sääl on ta kuiv. Soodest hakawad enamasti kõik jõed oma jookku ja jõed on need, mis maakohdadele niiskust annawad. Kui sood ära kuiwatatakse, siis jääwad jõed õhemaks ja nende ümbruses olewad maakohad palju kuiwemaks. Iseäranis palju tööd on Soomlased soode kuiwatamiseks teinud ja neid põlluks ja heinamaadeks muutnud. Nagu teada, on Soomema oma geograafilise seisuga järele kaugele põhjamaa sees, kuid rahwa wäsimata tegewus ja hoolsus on teda põllutöös, piimatallituses, wabriku-asjanduses ja hariduses nii kaugele wiinud, et praegusel ajal terve maailm seda imestab. Ka metsade ära häwitamisest ja nende kaswatamisest muutub kohalik kliima. Sääl, kus mitte metsaid ei ole, on ilmad enamasti kuiwad, kus aga metsad on, sääl niiskemad. See tuleb sellest, et metsad juba niiskust eneste külge tõmbawad ja ka lumi ei sulda metsades nii ruttu ära, kui lagedal maal. Siin toome mõned näitused, mis metsade kaswatamine ja nende ära hävitamine on sünnitanud. Kaugele Atlandi okeanis on St. Helena saar, kuhu Napoleon I. wangi saadeti. Selle

saare pääl ei olnud enne sugugi metsaid ja sellepärast oliwad sääl enne alalised põuad ja suwe palawused. Nüüd on aga sinna palju metsaid istutatud, mistlõbi kliima ennast palju muutunud on. Suwed on nüüd wihamasemad ja wilumad, talwed aga palju sojemad. Wanal ajal oliwad ka Lõuna-Benemaal lehtpuu metsad, kui need aga mitmesugustel põhjustel ära häwitati, ilmusiwad sinna liwalagendikud ja stepid. Palestina, mis enne Piibli seeluste järele hää maa oli ja nagu õeldakse piima ja mett jookkis, ei ole praegu enam mitte niisugune. Sääl on ajajookkul sõjad ja muud põhjused metsad ära häwitanud ja maa on liiwaseks ja kuiwaks jäänud. Niiskuse abil wõiwad aga ka kõige liiwasemad kõrbed õitsewateks aedadeks ümbermuundetud saada. Afrikas Wahemere kalda ligidal on maatiik, nimega Alshiria. Enam kui pool sellest maast on furnud liiwa kõrbe. Nüüd aga muudawad Prantslased selle kõrbe ilusateks õitsewateks aedadeks ümber. Nad kaewawad selleks sügawad kaewud, niisutawad maapinda ja istutawad sinna puid. Mõnda kohta ei wõi praegusel ajal endise kõrbea wõrreldeks enam sugugi ära tunda. Mõnda võib inimene oma tahtmise järele maapinnaga teha mis tahab. Ta võib kõrbeid ja sood wiljakandjaks maaks teha. Pääle selle on ta weel mitmesugused kunstammutused wäljamõetelnud ja kaswatab oma põllu pääl niisugust wilja, mida ta soowib.

Maa pääl on mitme wersta kõrgused mäed. Nende mägede harjadel on alaline lumi ja jäätus, ka kõige palawamal suwe ajal ei sulda need ära. Niisuguste määratumate kõrgete lumega kaetud mägede pääle waatamine ajab juba mõnikord inimesele hirmu pääle ja näeb, nagu oleks inimesel wõitlemine nendega koguni wõimata. Nüüd on aga ilmas mitu neid mägesid, mida inimene läbi on puurinud. Näituseks on Schweitzi-maal mäed: San-Gothard, Monsenis ja Simplon läbi puuritud. Selle töö jaoks oliwad iseäralikud masinad wäljamõeldud ja tööd hakati korraka kahest küljest. Monsenis si mäge puuriti 13 aastat. See toru moodi auk, mis kaljumäest läbi puuriti oli 11 wersta pilt. Läbi selle toru tehti raudtee. Raha kulus selle töö pääle 28½ miljoni rubla ära; iga arshin maksis 2½ tuhat rubla. Tunnel, mis San-Gothardi mäest

Drenjuk.

läbi tehti, on aga weel pikem, 14 wersta. Seda tööd tehti juba palju rutemalt. Nüüd aga tehtakse seda tööd weel rutemalt. Aastat kümme tagasi puuriti üks tunnel, 9 wersta pilt, 3 aastaga walmis. Seda tööd tehakse järgmisel wiisil: tugewate masinate abil puuritakse kalju sisse mitmed sügawad augud, kiwi prügi uhutakse sääl weega wälja ja nüüd täidetakse need augud püssirohu, ehk dinamidiga, mis püssirohust weel kängem purustaja on ja nende põlema sütitamisega lõhutakse kiwi seest tükid wälja. Et püssirohu ja dinamidi jõuud

weel weifene näitas olema, siis arwasiwad inimesed weel kange-
gemad lõhkujad rohud wälja ja lõhuvad nendega termed mäed
puruks. 1884 aastal lõhkusiwad Ameeriklased weelaluse kivi-
mäe ära, mis mitu desjatiini suur oli. Üheainsama minuti sees
lendas kahelkümne kuue tuhanda kubi-
fülla suurune mägi õhku.
Sellwiisil tegiwad nad laewadele kartmata tee. Nõnda näeme,
et inimene mägedest tugewam on ja neid paigast liigutab.

Päale selle on ilmas weel kaks suurt tähelepanemiseväär-
t asja, mida inimene ajajooksul uurimiste ja katsete waral on
leidnud ja mis temale nüüd paljudes tegemustes suurt abi saa-
davad. Need on: aurujõud ja elektriwägi.

See on kõikidel tuntud, et kui weel palawuse abil keema
aetakse, siis temast aur üles tõuseb. Seda teadsiwad ja tund-
siwad inimesed kõik wäga ammu, aga seda ei wõinud nad mitte mär-
gata, misjuguine tähtjas asi sellest wälja wõis tulla. Esimene,
kes aurujõudu märkas, oli üks Italiamaa mees. Ta seadis
nii, et aur wee keemise ajal kinnisest katlast ühe toru läbi weel
tiiwade päale sai juhitud, misläbi weelki käima hakkas. See
leidus oli aga alles ilma tähtsusetu, sest et puud, mis katla
kütmise juures ära tarwitati kallimaks läksiwad, kui jahwatud
jahud. Nõnda kolmkümmend päale seda, mõtles üks juurtugu
Inglane, nimega Somerset, poliitikalise süü pärast wangis olemise
ajal ühe aurumasinaga wälja; ta elas umbes 250 aasta eest
tagasi. Somerset jõudis oma asjaga juba nii kaugele, et ta
masina wälja mõtles, mis aurujõul wee toru mööda kuue sülla
kõrgusele ajas; siisgi ei wõidud tema masinale weel päris isa-
maaliku tähtsust anda. Päale seda katsumisid weel paljud
teised mehed aurumasinat wälja mõelda, nende töödest ei tulnud
aga terwe saja aasta jooksul midagi wälja. Wiimaks ilmus
üks tähtjas Inglise, liht mehe poeg, nimega Jakob Watt.
Tema on see mees, kes meieaegse aurumasinaga üles leidis.
Kuidas aurumasinad kofku on saetud, seda ei hakka meie siin
pikemalt kirjeldama, sest neid wõib igaüks oma silmaga wabri-
kutes, raudteedel ja suuremates mõistates näha. Üleüldse ütelda,
on aurul wäga suur jõud, mis mitmekümne tuhande hobuse
jõulised masinad käima paneb ja suured raskused paigast lii-

gutab. Aurujõud, mida inimene oma mõistuse abil oma teha
jõuu suurendamiseks tarwitab, on arwamata palju kasu toonud.
Auru jõuu päale toetades on inimene ilmas palju, wäga palju
tugewamaks saanud. Tuhat aurumasinat teewad palju rohkem
tööd kui miljon inimest seda teha wõiwad.

Need masinad on aga siiski weel wäga kallid, inimestel
on ühte jõudu tarwis, mida weel kergemalt saab ja mis oda-
wam on, kui aurujõud. Niijugune jõud on ka ilmas olemas
ja teda nimetatakse elektriwägi.

Elektrijõudu sünnitatakse mitmel wiisil. Teda tunti juba
wäga wana ajal. Eri-
gult arwati, et ta ainult mõnede üsifute
asjade sees on, wiimaks saadi aga otsusele, et teda igas kohas
iga sammul pääl leida wõib. Esite tunti ainult elektriwäe
külgetõmbamise wõimu, pärastpoole leiti elektriwäe fäde, millel
seesama omadus on, mis pilwedes olewal walgul ja wiimaks
elektriwäe edasiminekku wõim ning jõud.

Kui need elektriwäe omadused leitud oliwad, seadsiwad
õpetatud mehed nende abil mitmesugused kasulikud masinad kofku,
nõnda et praegusel ajal elektri wägi inimestele walgust annab,
sojendab, mitmesugused masinad käima paneb, inimesti raudteel
tuulekiirusel ühest paigast teise wiib ja ka neid arstlikult parandab.
Elektri wäe jõul on telegraf kofku seadud, mille abil inimesed
arwamata kiirusega üksteisele oma mõtteid awaldada wõiwad;
elektri wäe abil saadakse nüüd palju uusi metallisid. Üleüldse
ütelda, kõik seda kasu, mida elektriwägi inimestele toob, on
raske ülesarwata, sest et see nii wäga mitmekesine on.

Niijuguste jõudude ja tegemuste üle, mis nüüd inimeste
käes on, ei wõinud keegi saja aasta eest tagasi ka unesgi näha.
Lõpuks tuleb wälja, et inimene juba wäga palju oma tahtmis-
mööda maailma ümber wõib luua: elajaid, taimesid, maapinda,
õhku, kivi-
süid, kõrbedest õitsewad rohuaiad muuta, mäed paigast
liigutada ja palju muud. Seda on inimene kõik ühe saja aasta
jooksul korda saatnud ja ikka kaugeemale tungib ta looduse süsse.
Mis wõib ta weel wiimaks korda saata, kui asi ikka nii edasi
läheb!

L. Rõll.

Naabri talus.

Koer haugub naabri talus,
Nii palju, kurbasti;
Mul on kui tina jalus —
Ma kuulan wagu-
si.

Sääl hirnub hobu õues
Ja kaabib saani ees,
Mul süttib põrgu põues
Ja walu südames.

Mu jäljed hobu kaewab
Ju naabri ukse alt,
See kõik mind piinab, waewab
Nii mustalt, mõrudalt.

Üks teine mees on wõitnud
Mu neiu südame,
Nüüd on ta täna sõitnud
Ju kossa temale.

Jakob Liim.

Lapselik mõtte terawus. Wiike Ella: „Mamma,
miks pärast ütles papa eila õhtu: ingel lendab läbi toa!“ —
Ema: „Kui seltskonnas jutuasamine järsku soiku jääb ja kõik
wagu-
si on, siis armastatakse enamasti ikka ütelda: ingel lendab
läbi toa. Mõned päewad pärast seda on Ella mamma lähe-
mad naabrinna kõi-
wiks enese juurde kutsunud. Kui jutus-
tamine ja „tõmbamine“ mõnede tulemata naesterahwaste üle
wäga elawaks läheb, küsib wiike Ella: „Mamma, lendab nüüd
kurat läbi toa?“

Selge otsus. A.: „Ustuge mind, armas sõber,
midagi ei maffa minu meelest enam, kui tütt hääd looma liha.“
B.: „Seda ma usun hää meelega, sest ka ju Piiblis seisab:
Üksigi ei ole oma liha wihanud.“

Isa: „Waata, Zuku, kui usinad mehilased on.“ —
Zuku: „Mis neil wiga usinad olla, nad saawad ju iga
päew mett.“

Minu arwamine õnne kohta.

On inimesi ilmas, kes oma eluaja õnne taga ajavad, aga kufagilt teda ei leia ja need inimesed el ole ialgi selle õnnega rahul, mis neil on, nad arwavad: õnn on rikkuses, ma püüan rikkaks saada, siis olen õnnelik, ehk kuulsuses on õnn, ma püüan kuulsaks saada, auus ja kõrgemas seisuses on õnn, ma püüan seda kätte. Enamasti näeb inimene ikka ainult selles õnne, mis temast kõrgemal seisab. Sääli juures peab aga tähele panema, et inimese loomusel omas tahtmistes ja soovimistest mingit piiri pole. On ta mõnda hääd kätte saanud, jääb see talle mõne aja pärast igapäiseks ja ta tahab veel paremat. Õnne ei ole aga ikka veel. Nii ei wõi siis inimene ialgi alalõpmata õnnelik olla, waid ainult ajutiselt ja nimelt siis, kui ta just sellele järjele jõudis, milles oma õnne arwas olevat. Et niisugune õnnetundmus muutlik on, selles leidub näitusi igatahes. Armastus teeb õnne ainuks, öeldakse. Ja, armastus teeb seda siis, kus ta ainu üksi walitseda wõib, kus tal mõrudusi kaugas ei käi. Aga ka armastusel, nagu igal tundmusel, on oma muutuse aeg. Mõni mõiks muudu õnnelik olla, aga teda waewab see mõte, kas ta kord ka õndsaks saab. Ta ei ole sellega rahul, mis talle omas usus pakutakse, ta kuulab märatsejaid ja paneb tõrre usulisi tähele, mõni wõtab spiritismust appi, et kas säält kaudu mitte ennemini teowaske ei pääse. Aga tühi kõik, rahutused ta sees tõusewad veel juuremaks. Mõned lähewad selles veel kaugemale: Kõik niisugused isikud käiwad üle jõe wett püümas, aga tulewad tühjalt ja janus tagasi, kunas nad ilusaid selgeid jõe woogusi tähelegi ei pane. Õnnelik wõib igamees olla, kes aga keha ja mõistuse poolt terve on. Tervele inimesele ei seisa midagi ees, et ta õnnelik ei wõi olla. Kui aga keegi seda õnne ei tunne, mis talle seeläbi kätte antud, see langeb nende liiki, kelledest eespool räägitud. Terve inimene wõib igat tööd teha, mis talle meeldib ja edasipüüdnud ja selle kordaminekul on palju õnnelikku tundmust. Ta wõib lõbu maitsta, see ülenab tema õnne veel enam, milles töd juba kindla aluse pani.

Et õnnelik olla, ei pea inimene omas tundmuses ka mitte liig hellitatud olema ja seda mitte õnnetuseks pidama, mis iseneest õnnetus ei olegi. Mõni inimene waewab ja pahandab ennast tühistest asjadega. Mõnel sureb koerakutsikas ehk saab ta puurilind otsa ja ta walab pisaraid, kuna pisarad parimate sügawamate asjade juures olgu. Teine jälle on kuni enese tapmise mõtteni õnnetu, kui tal pisut warandust ära warastatakse j. n. e. Niisugused asjad ei tohiks mõistliku inimese õnne mitte filmapilguksigi rikkuda. Oled sa kõik kannatanud ja jääb sul su terwis ja mõistus järele, siis ei wõi sa enast

weel õnnetumate sekka lugeda; küll aga siis, kui sul kõik su suur warandus ja muud lõbuabinõud järele on, aga sul terwis ära lahkus.

Küsimine, kas on haridusel õnne kohta mõju? Omast kohast on see küsimine raske ära seletada. „Haridus on kaheterane mõõd“ ütleb Schiller. Tõeline, mõistlik haridus wõib õnnelikuks teha, rikki läinud poolharidus õnnetusti tuua. Õnnelik wõib iga inimene o m a s aratundmises ja hariduse järjes olla, ilma et ta teisele seda paistaks olema. Wasta looduse seadust elamine ei too õnne. Kui sõda ja wiin ilmast kaotawad, oleks inimesejugu palju õnnelikum. Ja kui päälle selle weel kius, kadetus ja kodutondne waen kõrgema, selgitatud hariduse läbi kaotawad, siis wast jõuaks ilm täielise õnne tipule. Töö olgu aga ikka see, kuhu päälle kindel elupõhi ja seega jäädam õnn rajatud saab. Ei mitte orjalik töö, waid waba edasipüüdew töö on see, mis meie õnne kindlaks teeb. Aga üksikutele inimestele pole võimalik kõiki puudusi ja wigasi kaotada, mis inimeste õnnel arawõitmata talitusteks ees on, kui riigid ja nende walitsused seda teed weel täiesti ära ei tunne, mis nende alamate õnnele tarmis läheb. Säält ei tule aga niipea midagi, sest sõjawägede ja sõjanõude walmistamine on praegu täies hoos. Mõtleme enestele, kui üks ainuke riik ja üks walitsus maailmas oleks, kellel ei ühegi teise poolt päälle tungimist karta poleks, siis ei oleks ka sõda waja ja ta oleks ilmatu suur rahu riik. Aga et see võimalik pole, peaks rahwariik teisel põhjal ülesse seatama, mitte et pääletungijat ei ole, waid et keegi teist tappa ei taha, et tema kõlblik tundmus seda keelab. Aga ka selle aja piir ei ole weel näha. Kui ka kõrgel kultuura järjel seiswad rahwad seda ära tunneksiwad, et werewalamine hirmus on, siis on Aasia, Ahwrikas ja mujal weel tooreid rahwaid küllalt, kellega kofku puutudes ja läbi käies ikka wihawaenu ette tuleks. Aga see on weel praegu kõige kurwem, et just haritud rahwad ongi need, kes wõimsama harimata rahwaste päälle tule ja mõegaga tungiwad. Ja niisugune sõjalik, halastamata ja leppimata waim, olgu see misjuguks rahwa juures ehk misjuguks ilmanurgas tahes, tuletab kõigile meelde, et sõjariistu tarmis läheb, et üks rahwas neid maha panna ei wõi, kui teisel nad käes on. Üleüldine inimesejoo õnn rahus ja armastuses, on praegu weel kaugel tulewikus, aga üksiku inimese õnn, kui rahwaste waenu woolestused teda mitte ei rikku, on küllalt kätte saadaw ja nimelt ajub see: terwises, wabas edasipüüdwas töös, mõõdupäralises lõbus, armastuses, mõistlikes ja leplikus meeles ja kasinuses.

P. Jakobson.

Agathon Meurman.

(Waata pilt lehekülj 5.)

Sel ajal kui Snellmann Soomemaal Soome rahwuse aate warjusurmast üles äratas ja noori mehi selles töös waimustas, oli Agathon Meurman üks, kes selles töös esimeste ritta astus ja oma ülesandeks tegi, seda aadet tegeluses wõidule wiia. Tema on ka sellel põllul mees olnud, kes alati eesotsas lahingiele tormas, kui seda tarwis oli, wahel oma terawate sõna ja hule sõjariistadega Rootsi müüri kallale tungides. Wahel säält tulewaid pääletungimisi tagasi tõrjudes. Küll on ta haawu saanud selles wõitluses, aga tõsine sõjamees paraneb niisugustest haawadest pea.

Kui Soomemaal waimlik ärkamine oli ja maa seisus a. 1863 kawa aja tagant jälle maapäewadele kofku tutjuti Soome rahwust rootsluse kõrwal alamaks peetud olest üles tõsta. Sellesse töösse hakkas ka Meurman ja ajutas ühes Ürjö Koskise ja Jaakko Forsma-

niga Helsingis se soomekeelse lehe „Helsingin Uutiset“ mille pääpüüd oli rahwale kui ka kohalisele walitajale meelde tuletada, et Soomekeel tuleb Rootsi keelega ühe järje päälle tõsta, et Soome kooli tuleb ajutada, et ühe sõnaga ütelda Soomlastele Soomemaal tuleb igapäidi neeldamad õigused anda kui Rootslastel oli. Kui see leht seisma jäi, siis ajas Meurman seda asja teistes jelleargsetes Soome lehtedes. Kui 1883 a. kätte jõudis, mil 30 aastat eest antud keeleseadus tuli maksma panna ja Soomekeel Rootsi keelega täiesti ühe õigustiseks pidi saama, astus Meurman tulistes kirjutustes nende wastu välja, kes selle seaduse maksma hakkamisi kõiksugu walepõhjuse abil wiivitada katjusiwad. Päril igapäewases ajalehes töös ei ole Meurman mitte palju olnud, ehk ta küll mõni aeg ajalehe „Finland“ päätoimetaja oli, aga tema on mitmel lehel nii

tähtjas kaastööline olnud, et ta sageasti neile lehtedele otse sõhiandjaks oli.

Soome koolide ajutamises on Meurman tähtjal wiisi tööd teinud, niijama rahwajaadikuna maapäewadel. 1872 a. saadil on tema kōitidel maapäewadel talupoja seisuse saadil olnud ja tema mõju selles seisuses suur. Kõik toetawad ennast säält tema asjatundmise päälle ja tema tegewus en talupoja seisuse tähtsust märkja tõstnud. Tema on praegu dieti kui selle seisuse hing maapäewadel.

Palju on Soome rahwas wiimase 50 aasta sees Meurmani jurguste wājimata töd meeste abil korda saanud. Ei ole siis ime, kui minewal sügisel, kui A. Meurman oma 70 aastast sünnipäewa pidas, kõigelt maalt temale õnnesoowi kofku woolas ja seda päewa kõigil pool pidulikut mälestati.

Geekujulik peigmees. Herra Sepp (oma tulewasele wäimehele): „Nii siis on Teil nõu, minu Klaarat omale abikaasaks wõtta. Kas Teie juba pulma päewa kindlaks määranud olete?“

Peigmees: „Seda jätame muidugi neiu Klaara hooletks!“

Härra Sepp: „Kas Teie mõilete suuri pulmi teha, wõi on Teil weikene pidu kitsas perefondlikus ringkonnas armsam?“

Peigmees: „Seda wõiks kõige parem Teie abikaasa hooletks jätta.“

Härra Sepp: „Ja kui suur saab Teie sissetulek olema?“

Peigmees: „Oh, seda jätan ma tõeste Teie hooletks, härra Sepp!“

Kapseeuu. Lilla: „Eks ole tõsi, emakene, kui keegi häbi tunneb, siis läheb ta punaseks?“

Enna: „Tõsi, lapsukene.“

Lilla: „Aga mikspärast tunneb meie kallid onukene alati ainult oma ninaga häbi?“

Konka wagunisje, kus kõik istimed täis olivad, läksid hää jalk naesterahwaid. „Muustatud preilid ja prouad“, ütles üks herra aimpakkisult, „mina annan oma platši hää meelega kõige wanemale Teie seast.“ Keegi naesterahwastest ei tahtnud istuda.

Sunn tähendus. Peremees (halwas tujus oma kirjutajaga pahandades): „Neer, ma leian Teie kirjad jällegi forrata olekus. Ütelge mulle, kus on ometi Teie mõtted.“

Neer: „Auu peremees, kui Teie mind oma paha tuju piskewardaks tahate teha, siis peate mind paremini kuldama.“

Kassik mõtte. Sell: „See teeb mulle haiget, peremees, et Teie mind „härjaks“ nimetate. Kui Teie seda sõna „härj“ mitte tagasi ei wõta, siis lähen kohe oma teed.“

Peremees: „No olgu siis, ma wõtan „härja“ tagasi. Jääge paigale!“

Näeme.

Me teine teist weel näeme, loodan!
Näed sõnad, nagu taewa kellad,
Tõid rinda tunded armsad, kellad,
Neist päewast päewa hinge joodan.

Me teine teist weel näeme, loodan!
Jah, lootus magusamal kõlal
On tiirakesi koonud õlal,
Et luule lennul aega ootan.

Nil teine teist me jälle näeme —
Ja tafa nagu tunnen tuulest,
Wõi kuulen ainult kuldsest luulest
Et armus ikka ühte jäeme.

Elise Aun.

Nikolai Pawlowitsch Bogoljepow,

uus rahwa-hariduse minister.

(Waata pilt lehekülj 20).

N. P. Bogoljepow sündis 27. novembril 1846 aastal Moskwa kubermangus Serpruhowis. Tema wanemad olivad waesed, mis pärast ta juba gümnaasiumi pingil ennaft tundide andmisega edasi aitama widi. Pärast gümnaasiumi läbitemist astus N. P. Bogoljepow Moskwa ülikooli seaduse teadust õppima, kuna ta ühtlasi würst Dieveni perekonnas tooli-

õpetajaks oli. Pärast ülikoolis õppimist astus ta Moskwa senati kriminal-jaostonda ametisse. Kantselei tööd talle ei meeldinud ja ta läks ülikooli tagasi, et Rooma õigust õppida. Aastal 1873 kututi teda õiguse teaduse fakul- teedi poolt üliõpilastele ettelugemisi pidama. 1876 waliti ta Moskwa ülikooli dotsentiks ja jaadeti tahets aastaks wäljamaale. 1878 tuli

ta wäljamaalt tagasi ja hakkas Moskwa üli- koolis ettelugemisi pidama. 1883 waliti ta Moskwa ülikooli rektoriks, mis ametist ta 1893 tagasi astus. Kaks aastat hiljem nime- tati ta Moskwa koolikonna kuratoriks ja nüüd 12. webruaril rahwahariduse ministriks. Abi- elus on ta 1879 aastast saadik würstinna Katharina Aleksandrowna Dieveniga.

Waelmehe Lihawõtte.

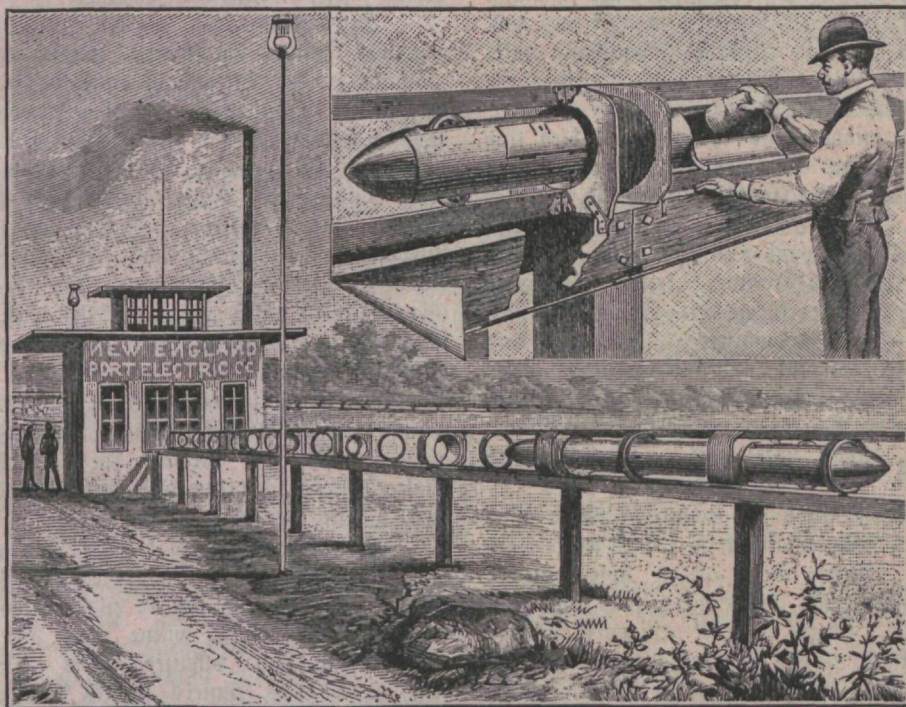
(Muinasjutuline uudisjutt.)

Riffal on igalpool hää, wael on igalpool paha; ainult muinasjuttudes on wael enamisti ifka parem põli, kui riffal, ja aitiima häädele inimestele sellegi eest, et nad muinasjuttudesgi nii armulifult wähemate wendade pääle on mõtelnud. Rikastele hoiatuseks ja näpunäiteks, waestele aga trööstiks toome siin pühadeks ühe sarnase jutule.

Wäike-Wenemaal on wäga palju pruukifid, mida põlwest põlwe muutmata peetakse. Sünnib keegi, siis on nimeandmise ja ristimise juures omad pruugid ehk kombed, sureb ta — jälle omad kombed j. n. e. Üks sarnane kombe on ka tule alal hoidmine wastu Lihawõtte. Suurel laupäewal ei kustuta keegi

tõlle, koju jälle lapsi koristama, ja siis pole see wäljal ega pole kodu ka. Niisugusel mehel on püha ka päris ristiks taelas, ja tema juures ei walmistud ka midagi, ei pann-kookifid ega praetud pörstast; ehk kudas siin weel walmistada, kui terwel paastu ajal tuld pole tuppa saanud, ei olnud pilbast ahju, piista, ega tütti katla kanda. Mees ei mõistnud muud teha, kui palus aga Jumalat ja läks teistega ühes kirikusse. Siin Jumala teenistuse lõpul andiswad talle hääd inimesed, mis läte juhtus, kes tütti kooki, kes punase pühade muna, mis waelmehe südant rõõmuga täitis, sest nüüd mõtles ta, wõin ma ka oma lastele pühade rõõmu walmistada: lähen koju,

panen küünlatele tulu ette põlema, teen kolm kumardust, munad ja kookid laon laua pääle, siis äratan lapsukesed üles, suutelen neid hääd pühi soowides, ja pidu hakkab pääle! Mõeldud, tehtud. Mees tuli koju, pani sõõgi kraami laua pääle, wõttis kuu tagant küünla, aga oh õnnetust, tuld pole majas olemas. Waluga mõtles mees nüüd nende päewade pääle, kunas ka tema koldes sõõd terwe õõ said õõgamas hoitud, et, nõnda kui pruuk, pühade küünalt elawa tulega põlema süüdata. Aga ju see kõik Jumala tahtmine on, mis siis parata. „Häbi küll,

Elektri post.

suure paastu aja tahab ju inimene kord jälle tublisti süüa saada. Terwe tee külast kirikuni laoti pühadeks tehtud kookidega, praetud pörstastega, täis topitud kalfunitega ja muudega, kahte ritta täis, et kui preester Jumala teenistuse lõpul kirikust wälja tuleb, neid kohe pühitsetud weega üle wõiks pritsida ja sõõmifeks õnnistada. Jah, kõik olid rõõmsad, rõõmsat püha oodates.

Külas, millest jutt on, elas ka üks kehwa mees, kellel mistis asjas õnne ei olnud. Jumal teab, kust see tuli, ei ta purjutanud, ei olnud laisk, aga õnne ei ole. Wähe weel, et ta elajad kõik ära karmaswad ja maja kats korda maha põles, suri ka weel kallis naisufene ära, mehele terwe toa täie lapsi kaela jättes. Nüüd ole lest ja puru paljas korrage. Kõige hullem oli see, et keegi tütarlaps enam naeseks ei taha tulla; ja kui kaugele üks pere ilma perenaeseta ifka jõuab. Mees on ilma naeseta laste seas, kui pääta kana: kord jookse wäljale

aga tarwis naabri juurde minna, tuld paluma. — „Kristus on surinust üles tõusnud!“ — „Tõesti on üles tõusnud!“ — „Kulla pai, laenake mulle tuld, küünalt süütada!“ — Kas sa kuuled hullu, kallil pühal tuleb külast tuld laenama. Mine aga minema, ära wahi ühtigi! Kellel nüüd aega sinuga mängida, — igalühel omal tõõd küllalt, lauda kattes ja pühafid wastu wõttes.“ — Mis teha, tarwis teise naabri juurde minna. Säl seefama laul: naesed ja tüdrukud tahawad filmad pääst wälja nofkida: „Nääd sa mul ristiinimest, ei hoi pühal õõl tuldfi alal. — uui häbi! Kasi minema! Ära sega meid.“ — Mees kolmandama naabri juurde. Siin pisut puudu, et oleks tuklasse saanud. — Neljandama juures kosteti talle: „Eks sa mine wäljale, wa rändawa mustlaste juurde, küll need sulle tuld annawad.“

Suure häälega nuttes pööris mees wiimaks koju tagasi.

Peaegu terve küla oli ta paludes läbi käinud, aga ei midagi saanud. „Jesand, Jumal!“ hüüdis ta. „Miks need inimesed mind nii põlgavad! Nad tunnevad ju mind küll: Pole ma waras, pole ma üks laksoer ka mitte; olei forra õnnetuse küüsi sattunud, ja nemad veel hirwitavad selle üle. Näha küll, et nad ise veel häda ega wiletsust näinud pole. Jesand anna neile andeks! Jah, selle järele ei küsi keegi, et ma Wajla päewast saadik kordagi enam kütnud pole: polnud ju midagi patta panna; aga pattuga mõistavad küll hurjutada, et miks omal tuld majas pole.“

Raua aega seisis mees küla tänawas ja ei teadnud, mis pääle hakata. Korraga silmas ta kaugel wälja pääl tulustest. „Eks olegi,“ hüüdis mees. Sää! on ju mustlased laagris. Mis siis muud kui lähengi nende juurde. Võib olla, halastawad mu waele pääle ja annawad tuld; sest ilma selleta pole ju kallist püha, — mis püha sa pimedas toas pidada wõid! Rõige rohkem walutab mu süda laste pärast: näe kõikide toad walged, ainult minu urtsik üksi pime.

Sammus mees siis otsekohe tule poole, ja jõudisgi mustlaste juurde. Waat sää! nad istuwad kõik ümber tuleaseme, pidu kuued selgas, pidu sõõgid ees, ja pidu jutud juus. Nagu näha, on nemadki alles hiljuti kirikust tagasi jõudnud. „Kristus on surmasti üles tõusnud!“ — „Tõesti on üles tõusnud!“ — „Aenake mulle, hääd inimesed tuld.“ — „Häämeelega! aga kuhu sa ta paned?“ — „Eubage ma süütan küünla teie juures põlema.“ — „Noh see küll ei lähe! Wälja pääl kange tuul, puhub kohe ära. Pane parem hõlm alla, meie wiskame sulle tulijid süja hõlma sisse.“ — Mees ei saanud aega mõteldagi, pani aga hõlma alla ja mustlased kühweldasid palja pihudega hõlma süü täis. „Noh mine aga nüüd, ära karda ühtigi, — küll sa nad kodu wiid.“

Mees ei mõelnudgi enam muud: „Kui nende käed tuld ei kartnud, ega siis ka minu hõlm tuld ei karda.“ Pistis küünla põue, kahmas tugewamini pihku, jättis hääd inimesed jumalaga ja kõmpis koju. Siin puistas ta tulijid sõõd ahju nurka, puhus küünla põlema, pani selle kuhu ette, tegi ko'm kumardust ja pidi lapsi hakkama aratama; enne aga lõi ta silmad süte pääle, et sää! kahju ei sünniks — aga waata imet, süte asemel särasiwad — mis te mõtlete — hiilgawad tuld tufatid, — kõik lee nurk teigi täis. Nüüd oli waele mehel korraga rõõm majas. „See on tõesti Jumala and!“ hüüdis ta, ja aratas lapsed ülesse; „Tõuske üles kallistest, peske silmad puhats, paluge Jesusest, andke isale suud ja siis hakkame sõõma.“

„Näe imet, saunamehe tuba ka walge!“ hüüab rikas naaber, kes esimene waele tuld ei annud ja jookseb wälja waatama, mis see tähendab. Waele mehe aknast sisse piiludes märkab mees kulla hunnikut lee lõukas ja tormab kohe sisse küsima, kust see on saadud. Waene naaber ei warja midagi, waid jutustab kõik salgamatult, kuidas ta mustlaste juures tuld otsimas käinud ja neil tuliste süte asemel kulda saanud. Rohkem polnud rikas mehel wajagi teada. Silmapilk jooksis ta õuue tagasi, et waadata, kas tuluke alles wäljal põleb. Jah, sää! ta wilgubgi. Nüüd polnud muud kui naesutele asjast piisut nimetada ja siis ise kulla järele minna, mis ka sündis.

Kui kõwasti naisute ka suud pidada ei katsunud, siisgi, mis wõimata — on wõimata: ja warsti teadsiwad kõik eided külas, kust kõige kasulikum pühadeks tuld küsida on. Waeled

mehed saiwad sedamaid kõik jalule seatud, uuemad kuued selga aetud, tule wilkumine wäljal kätte näidatud ja — marss kulla järele! „Aga et sa rohkem tood!“ hõikas weel mõni mehele tagant järele, muidu sõiman su naha pühadeks täis, nõnda et küll saab!“

Teel tuli meeste esimene mees juba wastu, hõlma ots tugewasti peos. „Noh, kas ifka andsiwad?“ pärisiwad kõik peaegu ühel häälel — Jah, andsiwad küll, kaks hääd kamalu täit wifati hõlma sisse, näe kui läigiwad, oh!“ „Dota natuke, kallikene, lähme kõik ühes koju tagasi. Aga poisid! et te ühes kühweldate ja kõik jagame siis ühewõrra. Häda, kes teielega liiga peaks tahtma teha! Waat, nii on meie nõu ja selle alla peawad endid kõik heitma, muud tingimist enam ei ole.“ — „Hää küll,“ kostis esimene, et olgu siis nii, ja jäi ootama.

Tuliwad mehed mustlaste juurde, kes ifka weel tule ümber istusiwad, wõisiwad mütsid maha andsiwad kõigile paasapüha terwituseks musu ja palusiwad siis kohe tuld. Sõnalasumata waatasiwad tule ääres istujad meeste pääle ja ütlesiwad wiimaks: „Noh astuge siis kordamisi ligi ja pange hõlmad täis. Ja igale mehele wifati kamalutäis tulijid süja uue kuue hõlma sisse. „Uhest kamalutäiest saab küll,“ ütlesiwad mustlased, kui nägiwad, et mehed äraminna ei tahtnud, waid himukalt weel tuleaseme pääle wahtisiwad: — „Teid on palju tulnud ja igaühele tarwis anda, minge aga nüüd pääle.“ Noh, mis siis teha, mehed tänasiwad sellegi eest ja seadsiwad sammud ruttu koju poole, südamed rõõmuga täidetud nāhes, et jõed hõlma sees, kui kuldriikid särasiwad.

Aga meeste rõõm oli üürife. Waewalt jõudsiwad nad paarjada samnu mustlastest eemale, kui üks korraga ütles: „Kuulge, mehed, kārja hais on lahti? Nuusutage, kas pole. nagu oleks mõni pühadeks siga tõrwanud.“ — „Tõsi küll, hais on lahti“, kordas teine, kāega hõlma alust katsudes, mis juba läbi oli põlenud. Karjatades laskis ta hõlma pihust lahti, puistas jõed maha, tõmbas kuue seljast ära ja ise jaluli otja — tuld kustutama. Seda nāhes tundsiwad ka kõik teised tulekahju: kõigil oliwad uued kiriku kuued läbipõlenud ja nüüd algas wandumine, sõimamine. Kisa ja kārja oli kõik kohad täis: kellel ka pütsid põlenud, kellel reied juba tulehaawus, ühe sõnaga — päris põrgu elu! Waatawad wihaselt tagasi, aga mustlased kadunud, kui tina tuhka ja tule asegi maa päält kadunud nagu poleks olnudgi. Meeste kisa pääle jooksiwad wiimaks külast ka naesed sinna ja seda pääpsemist, mis nüüd algas. „Eks ma ütelnud küll, ütles üks waneit turja hāalega: „Sa saad mu kaeft tana weel kolki! Nāe nüüd ongi kās. Ütle siis weel, et ma ei tea!“

Nōnda muutusiwad kallid rõõmu pühad korraga suureks paastuks. Kadedad, riffad peremehed, kes oma waele naabrile tuld oliwad keelanud, saiwad endile pühadeks ainult ühe hõlmalise kiriku kuue, kuna waene mees ühe hulga aja pärast jälle tõsi rõõmu püha pühitseda wōis. Pea kōsis ta ka enesele teise naese, mis õnneks kaunis hāa inimene juhtus olema. Nüüd oli jälle perenaene majas ja waestel lastel kallistaja ema kodu. Jah, aitiima inimestele, et nad muinasjuttudesgi waeste õmne pääle mõtlewad! Ja mustlased, need mustlased, mis mustlased need küll wōisiwad olla?!

Dati järele T. Kuusik.

K a w a h e. Noor mees küsis wanalt, mikspärast selle juuks juba päris hall olla, aga habe alles must. Kostus oli: „Pole selle juures sugugi põhjust imestamisest. Minu juukse tarwad on habeme karwadeft oma kaskkõmmend aastat wanemad.“

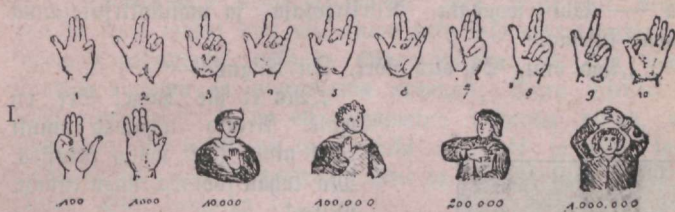
S i e n d u s. Professor (tigedalt): „Teie olete see kõige suurem ees!“

Üliõpilane: „Muustatud profesjori herra, Teie unustate ennast.“

Rehkendamise kunst enne ja nüüd.

Li aeg, kus armusid ja nelja jagu rehkendamist ainult kõige anderikkamad ja targemad mehed mõistisid ja mõni aastajada tagasi teadsid üliõpilased rehkendamise kunsti waewalt rohkem kui seda praegusel ajal iga küla kooli = pois teab. Praegu õpivad miljonid juba laste tubades armusid tundma ja hakkavad nende abil rehkendama, ilma et õpetajatel ja õpijatel meelbegi tuleks, misjaguseid aegasid rehkendamise kunsti enne läbi elama on pidanud, kuni see praegusele järjele jõudis.

Kõige wanem rehkendamise wiis, mida inimesed juba kõige hallimal ajal tarwitasid, on sõrmede rehkendus. (p. I.) Seda rehkendamise wiisi leiame peaaegu iga rahwa juures, kui

see veel harimata olekus elas; ja isegi käesolewal ajal rehkendawad Afrika ja Amerika harimata rahwad veel ainult sõrmede abil. Kõige wanema sõnumi sõrmedega rehkendamise üle leiame keskajal (670 a.) Schoti munga Beda kirjades. Pilt üks näitab kuida sõrmedega rehkendati, mille üle Beda sel ajal kirjutas. Rahem käsi kujutas ühtkülsid ja kümnituid ja parem käsi sadandeid ja tuhandeid. Sõrmede rehkendus sai küll wiist praeguse dekadi (kümne) armusüsteemi põhjuseks.

Kõige wanemad katsed armude suurust kirjalikult üles tähendada, sündis kriipsude ja joonte tõmbamise abil. Veel tänapäew teeb Indianlane puu pääle nii palju kriipsusi, kui mitmel waenlasel ta päänaha mõidutähiks (skalp) ära on nülginud. Wanad Sakslased ja Slaawlased tarwitasid nõnda nimetatud „armupulka“, (p. II.) kuhu pääle mõlg ehk laen

fäpudena üles tähendati. Ja wististi elab Eesti külas nii mõnigi talutaat veel, kes seda aega nägi, kui kujukas mõisas teopäewad pulga pääle üles loikas.

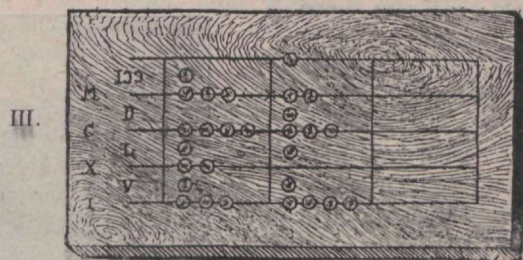
Enam jagu wana-aja harituid rahwaid tarwitasid armude ülestähendamiseks oma keele alfabeti kirjatahti: Näituseks oli hieroglyphi armude tähendused: arm 1 mõõdu-puu, arm 5 tuise, sest et see wiis muna muneb, arm 7 tuft, sest et ta hommitul seitse korda fireb, arm 1000 lotosill, kui täieuse mõttepilt j. n. e. Ka India ja Arabia rahwad tarwitasid esialgu armude üles tähendamiseks oma keele kirjatahti, pärast poole aga mõtsid armude jaoks iseäralised tähed (numbrid), mida praegu kõik haritud rahwas rehkendamise juures tarwitawad. Ladina numbrid pruugitakse enamisti rida-armudes. Kui tähtsaks India (Arabia) numbrite ja selle sisteemi ülesleidmist tuleb pidada, näeme kuulsa Prantsuse matemaatikeri Laplace ütelsest: „See mõtte (armude süsteem), et meie kõiki armude suurust üheksa armu abil ära ütelda mõime, on nii lihtne, et teda sellepärast küllalt ära ei tunda, kui palju imestamist see väärt on.“

Arabia armud (numbrid) said umbes aastal 1400 Kesk-Europas tuttawaks ja warsti pääle selle ka Wenemaal ja mujal. Kunni selle ajani rehkendati ladina armudega. Kui raske see oli, mõib juba iga koolijäts armata.

Pääle selle kui armude suurust sõrmede abil ette kujutama hakati, tõusis juba iseneest tarwitus armudele ka

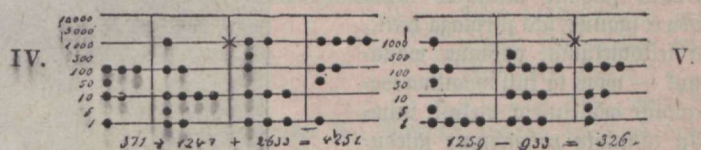
nimesid luua; ja nii sündisid iga rahwa juures armusõnad. Wäga huvitaw on näha, kuida armusõnade abil mitmete pärast lahtu läinud rahwaste sugulust ära tunda mõib. Nii näituseks on mitme Slaawi sugu rahwaste juures arm 5 kofku pigistatud käe (rusika) tähendusest sündinud. Poola keeles on rusikas piess, 5 piess, Tschetchi keeles rusikas pest, 5 pet, Kroati ja Sloveni keeles pest ja 5 pet.

Misjagune rehkendamise wiis tuli küll lihtsa sõrmedega rehkendamise järele? Ka selle üle annab praeguse aja harimata rahwaste rehkendamise wiis seletust. Pääle sõnade tarwitati wanal hallil ajal, ja tarwitawad praegugi harimata rahwad rehkendamise juures veel, kiwikesti ja wilja terasid. Sellest rehkendamise wiisist sigines juba wanal ajal nõnda nimetatud instrumental rehkendamine. Wanad Roomlased tarwitasid Greeka eestuju järele tolmutatud rehkenduse lauda (Abacus), mille pääle nad kas puu ehk raud krihw-

liga ruudud tõmbasid ja siis kiwikestega rehkendasid. Juba täielikum oli see rehkenduse laud, kuhu pääle ruudud sisse lõigatud olid ja kus iseäraliste nõõbikestega rehkendati.

Suinalaste rehkendamise masin (Suan-pan), mis veel täna päew tarwitusel on, mis aga iseäralist osawust tarvitab, on enam ehk wähem Wene rehkenduse masina sarnane, mida veel praegugi algkoolides tarwitatakse.

Rehkendamise laud, mida Greeklased ja Roomlased tarwitasid, sai pärast poole ka teistele Euroopa rahwastele tuttawaks. Pilt 3 näitab ühte niisugust rehkendamise lauda, kuhu pääle jooned, kas wärwitult ehk jälle sisse lõigatult on tõmmatud. Pildid 4 ja 5 näitawad kofku- ja maha-armamist ühe niisuguse rehkendamise laua pääl.

Kui aga Arablaste armudega rehkendamine juba enam tuttawamaks sai, kadusid kõik teised raskest ja lastekingades olewad rehkendamise wiisid. Raamatu trükkimise kunst, koolide täielikumaks saamine, kaubanduse, käsitöö ja teaduse wägew edasi jõudmine on praegu rehkenduse kunsti kõige kõrgemale järjele wiinud ja kõikidele haritud rahwastele ühtlasi omaks teinud. Kudas tänapäew rehkendamist õpitakse, õpetatakse ja rehkendatakse, sellest ei maksa siin kohal rääkida, see on enam ehk wähem koolipõlwest saadik igale ühele tuttav. Rehkendamise kunsti on praegu niifaugele edenenud, et kõige raske ja keerulisemad ülesanded wälja rehkendatud mõiwad saada. Igapäewasel inimesel ei ole sellest aimugi, kui kaugele praegune rehkendamise kunst, näituseks geometria ja astronomia põllul jõudnud on. Rehkendamise kunsti on praegusel ajal nii palju edenenud, et seda õppides ja uurides wähemalt pool eluiga ära kulub.

Upurehning.

Jutt Amerika eluji. Werner D. Charlotti järele Oskar Brunberg.

1.

Uhel pehmel Aprillikuu päewal aastal 1876 istus Aleksander T. Stewart, tema nime kandwa Nju-Jorgi maailmakaupluse ülem ja ainufene omanik, oma eratuntoris, mis t. mast ehitatud, niikasti suuruse kui iluduse poolest sellajal weel teistest ülekäima maja alumisel korral seisfis.

Rakstuhat teenijat olivad selles majas tegewuses; igal pool Amerika riikides seisiwad Stewarti wabrikud, ja kaupade laiale laotamise eest, mida need wabrikud walmistawad, muretsesiwad pääle Nju-Jorgi kaubamaja abikauplused Glasgows, Welfestis, Pariisis, Lhonis ja Berlinis. Aga ka Hongkongis ja Tibetis olivad Stewartil omad kauplused. Tema kaubaühendused ulatasiwad üle terve maailma; tall oli laewu igas sadamas, määratu suuri maakohtasid Uhisriikides, wõerastemajasid, kirikuid, theatreid oli tall, mida tema teenijad walitseiwad. Tema üleüldine warandus oli, nagu seda tema weel sell aastal awatud testament näitas, wiiskümmend miljoni dollarit, seega kaugele üle saja miljoni rubla suur.

Aga sell päewal, kui Stewart padjadesse ja tekkidesse mäsitud ühes wanamoodilises juures leentoolis istus, pää lühitseks lõigatud, walge täishabemega ja furnikarwalise, kõdunenud näoga jõuetult rinna pääle langenud, wõimetu, et paisetanud jalgasid käimiseks liigutada ei saanud, üks surmaga heitleja seitsmekümne aastane wanarauf — wõis ta küll maailma waranduse wäartufeta olefust, inimliku täitmata rahaahnuse jäledusest aru saada?

Üks teine wahest mõtles ehk küll nii — mitte aga Aleksander T. Stewart, mitte tema, kelle terve elu dollarite ja tšentide wõitmisele, teiste waranduse ja omanduse ära wõtmisele pühendatud oli. Ei, tema oli ja jäi rahainimeseks wiimse hingetõmbamiseni. Arstide tahtmise wastu oli ta tänna Broadwayse oma kaubamajasse sõitnud; ta ei tahtnud haige olla, tahtis nendele rahusegajatele arstidele näidata, et ta nende abi ei tarwita. Tema tahtmise jõud, soow, terve olla ja töötada wõida, pidiwad teda terweks tegema.

Mis oli tall siis elus wõimata olnud? Waene kui kirikurott oli ta nüüd wiiekskümmekolme aasta eest Dublinist, Jirimaaalt Amerikasse tulnud; linase riidega ja pitsidega wäikesel wiisil kaubeldes oli ta aega mööda oma maailma kaupluse üles ehitanud, kõik takistused ära wõitnud, kõik wõistlused enese ette pörmusse heitnud; iga abinõuu oli tall paras olnud, et oma rikkust kaswatada. Päda sellele wabrikuomanikule, kes Stewartile alla ei heitnud ja temast enesele hindasid ette kirjutada ei laanud! Enne kui see aimata wõis, oli „Nobelise saare“ kawal poeg tee leidnud, et teda häwitada ja wabrikut wõleima eest enese kätte kiskuda.

Ja nüüd pidi ennast see ära wõitmata Stewart ilma wõitlufeta alla heita ja maha paenutada lastma? Ei, mitte wõitlufeta, mitte ilma et oma raudset tahtmise wõimu sellele haigusele wastu seada.

„Charley!“

Üks sirge noormees, kes senni waikides ühe kirjutuselauna ääres istunud oli, tõusis püsti. „Mis Sa soowid, onu?“ küsis ta.

„Kase mulle tänane post siia tuua — ma tahan — seda — läbi waadata Kiirkirjutaja ja masinakirjutajanna peawad tulema.“

„Aga onu, Sa oled nõrk, Su haigus —“

„Ma ei ole haige! See on wale. Arstid tahawad ainult raha minu käest wälja pressida. Ma tahan töötada, nagu ennegi. Mina!“

Charley Stewart, ainufene sugulane, kes kaubawürstil Amerikas oli, ja keda ta, sest et ta abielu lasteta jäänud, enese majasse wõtnud oli, läks pääd raputades toast wälja. Mõne minuti pärast tuli ta kaubamaja kolme teenijaga tagasi. Üks kõigest maailmasti fokku tulnud kirjadega täidetud korn seati kirjutuselauna äärde. Stewart lastis enesele kirjasid ära lugeda ja ütles wastuie nõrga häälega ette.

Aga waewalt weerand tunni pani tema haiguselt ärakurnatud keha sellele waewale wastu. Külm higi woolas tema otjaesijelt alla, huuled wärisseiwad, kõnelemine läks talle peaaegu wõimataks. Ta pidi ametnikud jälle ära minna lastma.

Kui ta oma wennapojaga ükfi oli ja jälle natukene jõudu sai, andis ta Charleyale märku enese juurde tulla.

„Ma saan mõne nädali jooksul siit maailmasti lahkuma.“

sofistas ta, ilma wähematgi siisemist liigutust näitamata. „Wõib olla, et mull weel päewad kingitud on — ma tean nüüd, et ma kadunud olen — mull ei ole enam tahtmise jõudu. Well, mu testament on tehtud; ma olen ka Sinu pääle mõelnud, ifegi rikkalikult mõelnud — kuus miljoni dollarit — oled Sa rahul?“

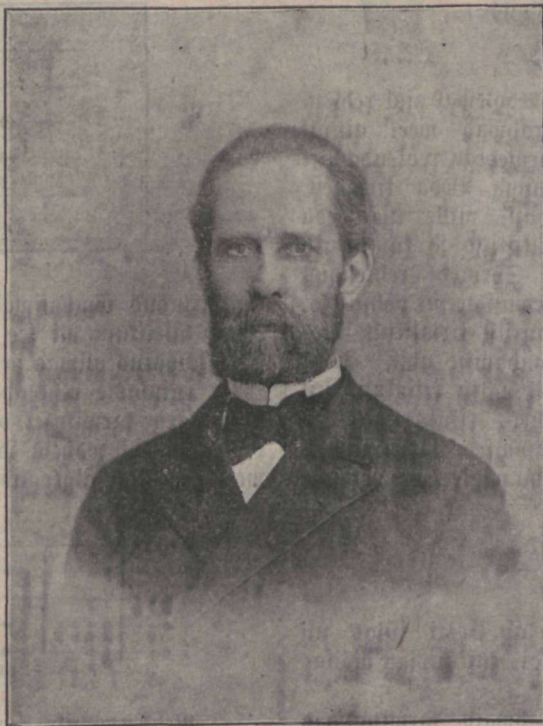
„Ma tänan Sind, onu —“

„Ara nii ruttu täna. Ma saan täna weel lisatestamendi tegema, mille läbi ma Sinule määratud summa ära wõtan ja oma sõbrale ning õigele nõuandjale, tehtunil Henry Hiltonile, annan.“

Keeletult waatas wennapoeg wanarauga otja. Kas jonis haige?

„Ütle mulle tõtt, Charley — tule lähemale — waata minu filma — oh, see lühikene hingamine — jo; ma tean, Sa oled auus mees ja ei saa mind petma.“

„Ei foguni mitte, onu,“ tõendas noormees.

N. P. Bogoljepow,

Kuus rahwa-hariduse minister.

„On see tõsi, et Sa minu teelust hoolimata ifka weel selle Saffa tüdrukuga ühenduses seifad?“

Noor Stewarti paled muutisid wärwi. „Kui Sa seda noort naisterahwast arwad,“ wastas ta, „kellega ma juba ühe aasta kihlatud olen siis wistan ma Sulle Su küsimise pääle, et ma Klara Pfeiferiga nagu ennegi koftu saan ja kõnelen.“

Haige surus oma pää sügawamini patjade sisse, tema hallid silmad waatasid lae poole.

„Kas Sa ei tea, et ma sakslasi sallida ei wõi?“

„Ma tean seda, aga Sinu põlgus on põhjuseta.“

„Sa kofid ta enesele?“

„Ja.“

„Ka siis, kui Sa waene kui kerjaja oled?“

„Ka siis.“

„Hää. — Henry Hilton teenib sellelābi faks miljoni.“

Charley läks tagasi ja wakis. Asi mille üle praegu onu ja tema wahel kõne oli, andis juba faks aastat perekonnas sügawale pahandusele põhjust. Noor Stewart oli üht Saffa tütarlast tundma ja armastama õppinud; Klara Pfeifer oli häästi perekonnaft: ta isa oli lugupeetud inseneer olnud, aga oma terve sisetuleku oli ta auusaks elamiseks ja oma laste kaswatamiseks ära tarwitanud. Kui ta korraga furi, jättis ta ainult wähe sularaha järele. Klara pidi ema ja noormate õdede ning wendade eest hoolitsema ja tegi seda ka kuni ta Stewarti kaubamajasse müüjannaks läks. Oma iluduse hariduse ja wooruste läbi tõmbas ta Charley tähele — panemise oma poole, mõlemad noored inimesed õppisid end lähemalt tundma, hakkasid ühte teist armastama ja salajane kihlus josis nende wahel.

Noorte inimeste armastuse õnni oleks wististi palju töötawa Stewarti ees saladusjeks jäänud, kui seda mitte tema sõbra ja õiguse nõuandja terawad silmad wälja luurinud ei oleks. Henry Hilton, kes piirita mõju Stewarti pääle awaldas ja seda ifka mitte kõige paremateks otstarbeteks ei pruukinud, ruttas temale oma leidust teatama.

Lähemal päewal oli Klara teenistusest lahti lastud. Charley sai wälja noomituse ja käsu, sakslasele mitte enam läheneda. Kuigi südi Stewart sakslaste raha hää meelega wastu wõttis, kus seda aga saada oli, siisgi põlgas ta, nagu kõik iirlased, Amerikas elawaid sakslasi, kuigi ehk wähest just sellepärast, et need palju kõrgemal hariduse ja kombuse järjel seifawad, kui iirlased, ja ameriklastele palju enam meele järele on, kui „Nobelise saarelt“ pojad, kes musta ja puudulise eluga harjunud, niifamute kui itaallased ja hiinlased tööhindasid maha suruda aitawad.

„Ma tahan koju minna,“ ütles haige natufese aja pärast, „siia ma ometi mitte enam ei kõlba. Lase minu sõiduriisti ufse ette tulla.“

Nagu poleks tema ja onu wahel midagi olnud, täitis Charley oma sugulase kohuseid ja hoolitses selle eest, et wanakene võimalikult pehmelt oma ratastega sõidutooli juurde weeretatud sai. See wiis ta maja ufse juurde, kus tore sõiduriist teda ootas.

Sääralikult pilguga silmitses kaubawürst iga asja, mis tema filma puutusid. Ta surus oma huuled koftu. Tema südant liigutas mõte: „Kõik ainult teistele muretsenud, teistele ehitatud!“

Kümmes abiandwat fätt oliwad walmis, haiget tema toolist wankrisse tõstma, aga enne kui see raske töö tehtud oli, sündis isääraline wahetuhtumine.

Üks wiletsas riides mees tungis ette, kunni ta kaubamaja ülema wastas seifis. Mees oli lühikeseks lõigatud hallide juustega, habemeta ja wäga lahja.

„Tere hommikut, herra Stewart!“ ütles ta sõbralikult; „see rõomustab mind Teid ometi ford näha saada.“

„Tere hommikut, herra!“ wastas haige. „Teie soowite minuga rääkida?“

„Jah, herra Stewart — äriasjus.“

„Well, mis wõin ma teha?“

Nii haige ja nõrk kui ka wanakene oli, nii wäga kui ta ka praegusel filmapilgul rahu igatses, nii sündmata kui ka see koht asja läbi rääkimiseks oli — Aleksander T. Stewart ei tahtnud oma teenijatele näidata, et ta äriasjus enam wastust anda ei wõi, ta tahtis tõendada, et ta kunni wiimase minutini oma hää põhjusemõtet kõrgeks peab, igale ühele, kes ta ka olgu, läbirääkimist lubada.

Teifiti näis Charley mõtlema.

„Ma palun Sind, onu,“ hüüdis ta ruttu, „ära lase ennast sellest mehest kinni pidada ja ära kuula teda. Ta on üks narr, kes sinuga juba wiis aastat korralikkude wahaeegade

järele kõneleda soowib. Ma olen teda sage-dasti, ilma et sa seda teadsid, tagasi saatnud.

„Ma tunnen seda herrad,“ wastas Stewart; „ma ei unusta kunagi ühe inimese nägu ja nime, kellega ma juba kaubelnud olen.

„Kui teie tõtt kõnelete, herra Stewart,“ rääkis mõeras wahela, „siis saate ka teadma, et teie mulle weel kuuskümmend wiis tuhat dollarit wõlgnete. Juba wiis aastat püüan ma asjata seda wõlga teie käest fätte saada.“

„Teie efsite, herra,“

wastas haige; „Aleksander T. Stewart maksab iga ford lahe ehk kolmekümne päewa jooksul. Aga waatamata sellest — kui ma mitte ei efsi, ofsin ma Teie wabriku ja maksin tingitud hinna. Kas ei ole nii?“

„On küll; aga teie ofsite mu omanduse, sellejärele kui mind hukatusesse olite wiinud. Teie määrasite ise hinna, mis nii naeruwäärt madal oli, et olewad tagawara ladud waevalt tasunud saiwad, mitte aga masinad ja hooned. Teie olete mulle kuuskümmend wiis tuhat dollarit kahju teinud ja saate selle summa nüüd ära tasuma.“

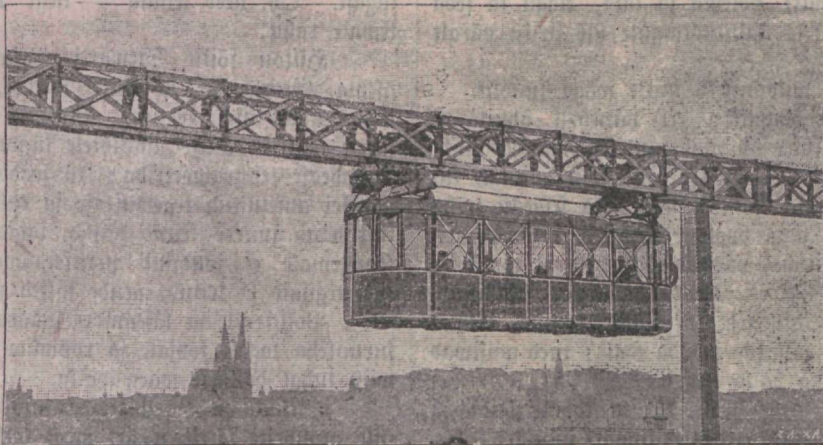
Nii julgesti ja kindlasti oliwad need sõnad kõneldud, et ifegi Stewart üheks filmapilguks kahwatuks jäi. Ta surus oma silmad kinni ja mõtles järele.

„Ma ei maksa mitte ühte tsentigi,“ andis ta siis wastuseks. „Tõstke mind sõiduriista, inimesed!“

Kõige suurema kiirusega täideti miljonäri faks; ühe minuti pärast istus ta oma sõiduriista fidiist patjade pääl, Charley tema wastas.

Nüüd tegi enesele isääralikult manitseja wägiwaldset teed kuni tõlla ufkeni, mis weel lahti seifis. Ühwardades tõstis ta oma rufikat ja hüüdis: „Sa oled walelik, Stewart. Sa saad mulle mu raha maksma, intressitega ja intressi intressitega. Ma tean, ma ei sa Sind elawalt näha, aga olgugi; meie korraldame oma rehnuungi, seda wannun ma sulle!“

„Wõtte see meeletu kinni ja wõige ta politseisse!“ hüüdis Charley

Elektri raudtee.

kus ta ühe plekiga ära lööbud kasti sisse pandi. See kast saadeti Kanadasse ja maeti sääl maha. Silmad on küll kadunud, kuidu on keha aga veel äsna hästi alalhoitud, nii et teda kergesti ära tunda võib. Kui Teie meiega kaubelda tahate, siis pange „Nju-Yorki Heraldise“ järgmine kuulutus: „Kanada. Tahan kaupa teha.“

Henry G. Romaine.

Rahapäewase mõtlemise järele, kelle kätte ta ülesande, rõõvlitega kaubelda, usaldama pidi, arwas proua Stewart õige tee leidnud olevat. Ühe palgatud woormehega sõitis ta ühes wäses linnajaoas olewasse uulitsasse. Siin elas Charley Stewart, miljonäri warandusest ilma jäänud wennapoeg ühes lihtsas majates. Tat õttas weise nädalapalga eest, kui abiline ühes riidekaupluses, aga ta oli Klara enesele kofinud ja oli õnnelik.

3.

Noor Stewart ja ta abikaasa ei olnud ootamata külalise pärast mitte wähe imestanud, kes neile tulnud; aga südamliku osawõtmisega läks Charley oma tädile, kes temale ema asemel olnud, wastu, wiis ta oma kõige paremasse tuppa ja tegi ta sääl oma noore, ilusa abikaasaga tuttawaks. Natukene kahwastult waatas proua Kornelia lihtsalt sisseseatud toas ringi, ja korraga hakkas ta nutma.

„Sinule on ta ülesohut teinud, Charley,“ ütles ta liigutatult. „See oli tema isearalik tahtmine, et Sind enne surma waranduse osast ilma jättis ja isegi mind weel wiimasel päewal wanduda lasi, Sind mitte toetada, — ah, mul ei ole julgust, Sulle oma palwet ette panna.“

„Kase kõik, mis olnud,“ kõrwale jääda, tädi,“ palus Charley; „onul olivad isesugused arwamised, ja keegi halb inimene on wistiski ka oma mõju tema päale awaldanud. Sind tahan ma igate wiisi toetada, kui aga seda teha võib.“

Wiimilades kõneles proua Stewart oma asja ära. Muidugi oli Charley juba furnukeha rõõwimisest ajalehtedes lugenud, nüüd sai ta aga kõik teada, luges kirja, mida leif saanud, ja hüüdis koe: „Kelmidega peab läbirääkimisi algama. See on ainuke tee furnukeha kätte saamiseks. Teab herra Hilton seda juba?“

„Tall ei ole aimustigi sellest kirjast ja ei pea egiotsa seda ka teada saama. Sinu kätte, Charley, tahan ma asja õiendamise anda; wahest ehk läheb sull korda, minu elule rahu tagasi anda.“

„Charley peab kõik tegema,“ ütles Klara wanale naiste rahwale, „kunni ta onu furnukeha Teile tagasi toonud on. Teile on ta kaswatamise eest tänu wõlgu; ta täidab ainult tänuliku meele kohust — eks ole tõsi, Charley?“

Proua Stewart suudles Klara otsaesise päale ja surus ta liigutatult oma rinna wastu. „Kui hää Sa oled, mu laps!“ sõjistas ta.

Ta jäi kunni õhtuni noorepaari juurde külaliseks, ja kui ta jumalaga jättis, töötas ta, et ta oma mehe surmast päale esimehe rõõmsa päewa mööda saatnud.

Lähemal päewal juba ilmus „Nju-Yorki Heraldise“ kelmidest nõutud kuulutus. Furnukeha rõõwlite ja proua Stewarti wahel algas nüüd kirjawahetus, milles pika kauplemise järele tingimised kindlaks määrati.

Õsmalt ei nõudnud rõõwliid mitte wähem, kui weerand miljoni dollarit, siis läksiwad nad, kui nägiwad, et nii suure summa päale mõeldagi ei olnud, odawamaks, kunni wiimaks kahesajakümne tuhande dollariga kofku lepi.

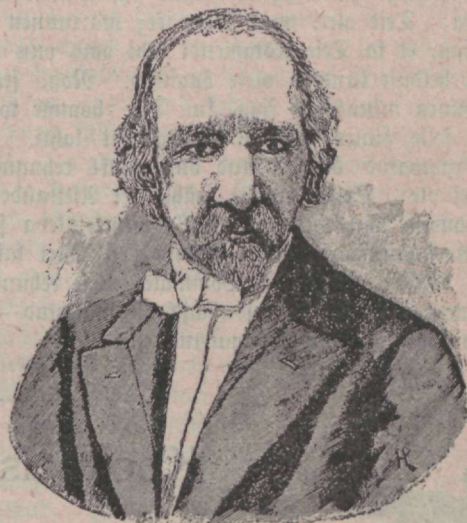
Nüüd tuli furnukeha tagasimuretmise ja raha kätteandmise raskus. Rõõwliid tahtiwad võimalikult julged olla, et neid mitte lõksu ei meelitataks. Nende tingimised olivad järgmised: Proua Stewarti usaldusmees pidi ühel määratud õhtul kell kümne ajal äsna üksi ja ilma wähemagi saatujeta ühe ühe hobuse sõiduriistaga Nju-Yorkist välja sõitma ja ühte teed tarwitama, mis kaasa antud kaarti pääl ära märgitud oli. Kõik muu pidi ta „herrade“ hääksarvamise hooletks jätma, kes

iga plaanitawat äraandmist kahtlemata teada ja selle wääri- lise kätte maksma saakiwad.

Charley seletas, et ta walmis on kohutawat dõsist sõitu oma päale wõtma.

Dõ oli tibe külm, haruldase selgusega hiitgasiwad ja järe- siwad tähed. Oma wankri pääl istudes sõitis Charley seda teed mööda edasi, mida rõõwliid kaasa saadetud kaarti päale punase kriipsu läbi ära märkinud olivad. Wankris tema selja taga seisis kast, mis furnukeha wastuwõtmiseks määratud oli, Charley kõrwal aga oli kune laenguga laetud rewolwer. Noor- mees oli nõuiks wõtnud, oma elu nii kallist kui võimalik müüa, kui rõõwliid teda lõksu peakiwad meelitama. Päale selle lootis ta oma hobuse kiiruse päale, kes üks Inglise traawel tädi tallist oli.

Charley kannatus pandi walju proowi alla. Hommit hakkas koitma; Westchester County metsaga kaetud kõrgustikud seisiwad juba tema seljataga ja weel ifka ei näidanud ennast üksgi „kaubaföder“. Nüüd traawis hobune ühe tiheda metsa serwal. Noormees waatas — kell oli kolm hommikul.

Sataria Topelius.

(Elulugu ilmub „Relipühi albumis.“)

Soome tähtsam rahwa- ja kirjamees. Sünd. 2. Januaril 1818; suri 8. Märtsil 1898.

Häkitfelt ilmus ühe kõrwalise tee päält üks kaetud näoga ratsanik tema ette ja kästis teda finni pidada. See oli kõrge kaswuga, tugewa kehaga mees; näofatte alt, mida ta kandis, paistis punakas habe välja.

„Kas on see raha Teie juures?“ küsis ratsanik.

Charley tõendas seda, ja talle anti märki, wankri päält maha astuda ja asja õiendamiseks kõrwalise tee päale tulla. Kui ratsanik nägi, et noor Stewart omale rewolvri tasku pistis, hüüdis ta naerdes:

„Teie wõite rahulikult lastmiserana kaasa wõtta, aga Teil ei saa waja olema, seda tarwitada. Meie diendame ainult ühte wana, pool unustusesse jäänud rehnungit — meie oleme lihtsad ärimed.“

Kõrwalise tee pääl leidis Charley omaks suureks imestu- seks weel ühe mehe, kuna ta terve seltskonnaga arwas kofku saawat. Ka see mees kandis näofatet, aga ta näis wanem olevat, kui ratsanik. Ta istus ühe madala, istandniifude wiisil tehtud wankri pääl, mille küljes latern põles.

„Kus on furnukeha?“ naeris Charley.

Ratsanik tõstis ühe wana, wankri päale laiale laotatud mantli üles ja näitas ühe koti päale. „Sääl seisab kõik, mis herra Stewartist weel järele jäänud on,“ ütles ta pilkawalt;

„aga nüüd ruttu raha — ilm läheb walgeks — ja meie saame edasi töötama.“

Esialt peate mulle näitama, kas furnukeha ka tõesti see on, keda ma otsin — näidake mulle teda.“

Tema nõudmist täideti, ja warsti waatas Charley nende kahwatanud kontide, selle lihata näo pääle, mis kord selle wälja teinud oliwad, selle pääle miljonid inimesed kadepääd oliwad olnud, kadepääd tema miljonite pärast!

Waeue rikas mees — oma maailmliku eluäiigi sihile jõudes ei olnud ta isegi mitte seda leidnud, mis kõige waelemale ferjajale osaks saab: rahu huias.

Nüüd õiendati asi ruttu ära. Noor Stewart luges lalterna walgusel raha ära, mida rõõwliid furnukeha eest oliwad nõudnud, ja siis aitasiwad temale mõlemad mehed ostetud „kauba“ kasti panna, mis wantriss seisis.

„Nüüd sõitke pääle, herra,“ ütles talle ratsanik; „hoidke ennaft metsa serwal, ja Teie jõuate tunni aja jooksul lähemasse raudtee jaama.“

Charley nikutas pääga ja tahtis oma hobust sõidule sundida, kui ratsaniku wanem seltsimees tema ohjades kinni haaras. Silmapilk tõmbas noormees rewolvri wälja.

„Pange see riist aga jälle ära,“ naeris taetud näoga mees, „ma tahtsin Teie lõpuks ainult ühe wäikese äriasja üle teatust anda. Teie olete noor Stewart; ma tunnen Teid wäga hästi ja tean, et ka Teie testamendi läbi oma onu inimese armastust ja heldust tundma olete õppinud. Noh, see on Teie asi ja ei puutu minu sse. Aga kui Teie homme koju jõuate, siis lööge selle suure ärimähe pääraamat lahti. Teie leiata fääl, kui raamatud õieti peetud on, et üks rehnnung ja konto õiendatud ei ole. Sellest mõite näha, et Aleksander L. Stewarti kaubamaja ühele õnnetule, ühele mehele, keda see furnud rõõwel siin hukatusesse wiis, sandiks tegi, weel kaksikümneend wiis tuhat dollarit wõlgneb. Tõmmake sellest rehnnungist kriips läbi, noormees. Stewarti kaubamaja on maksnud — kapitali, intressid ja kahjutasumise ühe murtud elu eest.“

„Siis olete Teie see mees?“ hüidis Charley erutatult. „Miskugusel wiisil Teie kättemaksnud olete — kättemaksnud ühele furnule — kole!“

„Ma olen ainult lõpurehnnungit teinud,“ oli kareda häälega antud wastus. „Ja nüüd sõitke edasi!“ Siis lõi ta ruskitaga furnu kasti pääle ja hüüdis pilkawalt ja kibedalt: „He, Stewart, sellele on nüüd õigus jäänud, Sinule wõi minule? Oled Sa enam maksnud, kui ühe tsenti?“

Noorele mehele läks lugu jäledaks. Ta andis hobusele piitfa ja kihutas tulist nelja edasi. Oma seljataga kuulis ta weel wanamehe pilkawat naeru.

Lähemal döl saadeti üks kaubawagun Gardan Citysse, millel muud kraami sees ei olnud, kui üks kast. Kasti pääl istus Charley Stewart.

Garden City kirikus pandi kaubawürsti furnukeha ühte walmis hoitud puusärki ja wiidi koke ühe wõlwi alla, mis elektri traadi läbi kellade tarwis ühenduses seisab. Kui nüüd kurjategijate käed furnukeha lähkisiwad wõtma, siis tõstatkisiwad wassfed wahid koke oma kaugele kostwat häält.

Stewarti miljonite pääl näis wanne seiswat. Selle järele, kui proua Stewarti warandus peaaegu täitsa aega mööda „sõbra“ Hiltoni tasku oli rändanud, wähenes see selle käes wäga ruttu, ja wast hiljuti oli Hiltoni, Hughes ja Ko. kaubamaja — selle nime oli Hilton endisele Stewarti kaubamajale andnud — sunnitud pankrotti kuulutama ja oma ukseid kinni panema.

Charley Stewart aga, kellele miljonäri lest tema abi eest ühe miljoni pärandas, elab weel täna õnnelikult ja rahulikult oma Saksa abikaasa kõrwal.

Sellest ärimehesest, kes oma lõpurehnnungit nii iseäralikult wiisil ja kombel õiendanud oli, ei leidnud politsei hoolsasti otstijest hoolimata kunagi jälge.

Koolmeistri sünnimisepäewaks.

Su ette, taewa Looja
Ia kõige ettetoaja,
Me lapsed tuleme:
Ia meie meeles elab
Ia kõigi huulilt kõlab
Ükspäinis tänu sinule.

Lää, Isa, edespidi
Ta juurde, et ei tüdi
Meid juhatamast ta:
Sa ole tema tugi!
Ia tema sõna wägi
Ning õnnistuse jagaja!

Sa oled armutiwul
See terwe aasta wiwul
Ta üle walwanud,
Kes meile isaks, hoidjaks,
Nõuandjaks, hingetoidjaks
Su heldusest on kingitud.

J. Bergmann.

Rentsafad ajalehe kuulutused.

1. „Üks mõõblitega tuba on ühele herrale, 12 jalga pikk ja 10 jalga lai, ära üürida.“
2. „Siin on hobuste tallid wõidujooksmise tarbeks ära üürida.“
3. Üht wanadlast naesterahwast saab keetmise tarbeks otstitud.
4. Üks maestlaste komitee aruanne: Komitee jägas 20 paari sulki, milledega mõnigi pisar kuitatunud sai.
5. „Kes oma koera ilma suukormita ümber laskeb jooksta,

seefinane saab 10 rublaga trahwitud ja kui seda weel kord ette tuleb, siis ära tapetud.“ —

A b r a m i s ü l e s. Ühel pehme südamega mehel oli ta rikkas teinepool ennaft kalmukünkasse poetanud. Üks mehe tuttawatest katjus wäest leske trööstida ning lõpetas oma troosti kõnet järgmist sõnadega: „Waigista ennaft, Sinu truul Üks istub nüüd Abrami süles.“ —

„Seesama mõte kurwastabgi mind,“ lausus leinaja mees, sest ju efimises naaklemises saab ta Abramil filmad pääst wälja fiskuma!

(Tallinna Jüleüldine waade, mere poolt.)

Tallinn.

Tallinn sai aastal 1219 Daani kuninga Woldemar II. jenna koha ehitatud, kus ennemuiste Eestlaste kants Lindanisa asus. Eesti muinas ajal, kui ka ajaloo oli Tallinn Eestlastele wististi kõige tähtsam koht. Puhkab ju siin Eesti kangelane Kalewipoeg, kelle pärast Linda terve (Ülemiste) järwe täie pisaraid walas, igawest und. Lindanisa oli Eestlastele tähtsam kauba ja sõjakoht, siit algas kas tähtsam rööwreis wõõrale maale ehk jälle sõbralik külastäit suguwendade Soomlaste juurde. Eesti ja üleüldse Baltimaa ajaloo mõib ainult Riiga tähtsuse poolest Tallinnaga võrrelda. Tallinn nägi wanemal ajal ühte alati meriseid sõjakäitufid Daanlaste, Rootslaste ja Wenelaste poolt, kummi wiimaks Peeter Suur aastal 1870 Rootsi kuninga Karl XII. weriste lahingite järele Tallinna Wene walitsuse alla heitis, mis ajast saadik siin rahu on walitsenud ja linn jõud-
sasti koonunud on. Kauplemine ja wabriku töö on õitsenud järjele jõudnud. Siin leiame hulga suuri kauba kontorisi, kes laewadega iga ilma nurka oma kaupa saadawad ja teist säält telliwad. Pääle selle on siin veel suured wabrikud, millel kogu Wenemaaga tegemist, nagu: Wiegandi, Rotermanni, Drümpelmanni Krulli ja teiste raua wabrikud, õieti kuulus Lutheri puutöö wabrik, Johanson paberi wabrik ja palju teisi suuremaid ja vähemaid tööstiku asutusi. Praegu, mil neid rida-
firjutame, töötatakse jällegi kiredasti ühe uue suurema wabriku

fiskeadmise kallal, see on nimelt John Schümanni ja Co. jalgratta wabrik. Et Tallinn äri-linn on, siis on loota, et sellelgi uuel asutusel oma kohane suur tulewik on. Mis aga Tallinnas täbarasti edeneb, see on waimu elu, ja nimelt Eesti waimu elu. Kui ka Sakslastel ja Wenelastel siin sellekohaseid asutusi ja seltsifid on, mis omast kohast, vähemast warandus-
lifest küljest waadatud, küllalt edasi on jõudnud, siisgi on Tallinna äri-line külg, s. o. raha, selle juures rohkem mõjunud, kui eesmärgiline töö ja waimu erkus. Ehk küll Tallinnas päale kuuekümmne tuhande elaniku on, kelledest umbes kakskolmandiku Eestlased on, siiski näitab Tallinna Eesti elu olul sulamata jää koorute pääl olewat. Wiimastel aastatel on küll siin sed Eesti seltsid sellele sooja õhku päale puhuda katsunud, aga see jääb wististi jällegi ainult katseks, nagu neid waremaltgi on olnud. Teine iseäraldus Tallinna waimu elu küljes on usu-
määratsemine. Ei ole küll ühtegi teist linna meie kodumaal, milles niipalju igasugu usufeltsifid on, kui Tallinnas. Raamatukauplused ja turu kauplejate kornid kubisewad igasugu waimulikudest raamatuteist, millede kirjutajad isegi ei ole teadnud, mis nad on tahtnud. Ja, Tallinn on saladusline (müstika-
line) muinas ajaloo ja olewikus. Loodame, et ta seda mitte enam tulewikus ei ole.

Palwepäewaks.

Oh taewane Isa, me tuleme
Su ette ja heidame põlwile
Ja palume sügawast südamest:
Meid wõta sa wastu nüüd heldusest!

Ei ole meil õigust siin omast käest,
Ei wõimust meil peaseda omast wäest,
Ei suuda hääd enesest sugugi:
Süüalused oleme ühtlasi.

Kuid otsata on sinu halastus
Ia suurem me süüst sinu armastus:
Sest anna, oh Isa, meil armu veel
Ia aita meid edasi eluteel!

J. Bergmann.

Priimüürlased.

Priimüürlaste seltsifid, kes oma liikmete waimlist kombust, ebausku ja walearwamiste kaotamist püüawad ja neile inimliku abi ja armu walmis on pakkuma, leiame mitmel pool Lääne-Europas, iseäranis aga Põhja-Amerikas. Priimüürlaste aate ärkas juba kolmeteistkümmne aastajal ja alles käesolewal

ajal on see õige laialt tuttawaaks saanud. Neil on ka juba oma kirjandus, milles enam kui 10,000 mitmesugust wälja-
annet ilmunud on; niisama on neil peaaegu igas tähtsamas keeles omad ajakirjad. Pilt lehekülj 12. pääl kujutab meile Boströmis nende maja, mis enam kui kaheksime kordne on.

Minu elusoolised tähendused.

Mina olen 2. Aprillil 1854 Woorn wallas Petrusse talus Tarvastu kihelkonnas sündinud, kus minu isa Andres Lipp sel ajal talu rentnik oli. Oma esimese hariduse sain Woorn külla ja Tarvastu kihelkonna koolis, kuna viimne tutvata koolimehe G. Wihneri juhutuse all seisis. Kui Walga kreiskooli hää õnnega olin läbi teinud, astusin Tartu gymnasiumi. Walgas sai unustamata kooli õpetaja Karl Dabbert. Tartus inspektor Karl v. Michwitz mulle soovjaks soovijaks, kes mind edasi õppimisele waimustafiwad. Wiimane oli üldiselt lahkeks isaks kõigile Gesti noortele meestele, kes sel ajal gymnasiumis õppisid. Tänu selle lahke eest tallile mehele ta hana põhja! Suuni kuul 1874 oli ka gymnasiumi lõpuksam hää õnnega ära tehtud ja nüüd wõisin Augusti kuul Tartu ülikooli astuda, et uuteadust õppida. Küll oli selle juures ka wälisid takistusi wõita: jesi juba gymnasiumi ülemates klassides pidin, et wanemate abi enam kaudumole ei ulatanud, peaaegu üksi oma jalgade pääl seisma. Aga Jumal aitas. Detsembri kuul 1878 wõisin ülikooli õppimise theologia kandidadi kraadiga lõpetada.

Oma proowi aasta pidasin Gestimaal, Paides ja Jäakul, kus põhjapoolse kodumaa kirikut tundma wõisin õppida. Ametisse õnnistati mind 9. Märtsil 1880 Tartu Jaani Saksa kiriku pääle tõijeks õpetajaks, kust mind kahe aasta pärast Saaremaaale Kaarma kiriku pääle kutsuti. Siin sain ka selle üliarmja maafese elu ja oluga tutvaks. Juba Tartus olin pääle õpetaja ameti ühtlasi usuõpetaja, „Ülema tütlaste kooli“ pääl ja uues koolmeistrite seminaaris olnud. Kaarmas oli niisama sääalue koolmeistrite seminaar minu juhatusel. Kuna jäälgil jälle usuõpetaja olin. Mii pidin siin meie rahwakooli usu õpetuse tarwitustega ameti poolest ennast tutvustama. Juba siin widi iseenejeste mõni soov selle aratuseks jüdames ärtama, mille täitmiseks pärast poole paar seemne terafest tahtsin küllwada. Ka pidi niisamuti kaunis Kaarma loulule ja luulele aratama. Mii on näituseks loulule „Põhjala tüniga tütar“ juba Kaarmas jündinud. Selle aratatajaks oli Kaarma kirikumõisa puiestitu Siberi papplite koha, mis wahetpidamata kohises, kui igawene meri.

Kuid ka luulerohest Kaarma tuli jällegi lahtuda. Siit kutsuti mind endisele kodumaale tagasi ja õnnistati 19. Augustil 1884 Nõo õpetajaks. Sellega olin jälle Wiimamaa siinodi liikmeks jaanud. See kutsus mind nüüd uue lauluraamatu walmistamise juurde, mis 1885 aastal ette wõeti, kaastatajaks. Muudugi püüdsin jään jõudu mõõda tallist asja edendada, esmalt kui kaastööline — ja olin siis 1891—1896 „Lauluraamatu komitee“ päris liige, jenni kui tutaw proowi laulu raamat ilmus.

Ka olin omal ajal Gesti Kirjameeste seltsi liige ja 1880—1881 seltsi kirja toimetaja. Kuid kui rahuline töö seltsis wõimatumaks sai, pidin minagi Augusti kuul 1881 seltsist lahtuma. Nüüd püüdsin wailfel ja wõifel wiisil oma kodumaa ja rahwa kasuks tööd teha. Nimelt wõifin ta waimuliku perefonna — ja kooli kirjanu oma töd põluts. Tänu Jumalale, kes siingi on ardanud! Ka olen „Õpetatud Gesti seltsis“, kelle liige ma ka olen, mõnda aratust oma töödele jaanud. Ülitähtjaks pean ka oma töist Soome reisi a. 1881 pidama, kus selle kalli wenna rahwas oludega tutvumaks sain. Soome keel sai mulle nüüd kui wõtmeks, mis mulle Gesti keele luule-ilmal arwas. Alles nüüd hakkasin aru saama, mis Gesti „Wana Kannel“ meie kõlistab. Sest jaadit püüdsin ka ise Gesti laulu harida. Mulle ise wõhemalt on jee kalliks kojutuselks olnud. Otje mõnest roskemast elutormist on mind üle ardanud — Gesti laul ja luule oma imewäega.

Minu kirjatöödest on ilmunud

Saksa keeles:

Mitmejagused teadustused, armustused j. n. e. Gesti ja Soome keele ainet, kirjanuise ja muinasufo kohta. Jurjewi Õpetatud Gesti seltsi“ aruannetes (Sitzungsberichte) 1881—1897. Eht nimetan nende hulgast: Groß-Töll, eine Dölsche Volkslage. A 1886.

Gesti keeles:

1) „Mõnda ebanust ja tema historia“. Gesti kirj. m. seltsi aasta raamat 1880.

2) Rakkil wennab. Th. Hahnsjani j. Soomekelest Olewiku jutut toas 1882.

3) Rõnelejad tuufed. Riisat naene. Raks Soome muinasjutu. Jurjew, G. Laakmann. 1882.

4) Dö ja päew. Mäitemang. Soome keele järele. 1883. Jurjew.

5—7) Soome undisjutud. M. Villenuppi warjunime all, Th. Hahnsjani, R. Suomalaise ja P. Päiwarinna järele. Kolm annet. Jurjew. R. Mathiesen. 1883—1885.

8) Mag. Heinrich Stahl, kirjatoos. Tähtjad mehed V/ Jurjew 1884.

9) Laste sõber J. Topelius. Olewiku ja Postimehes 1891.

10) Laste lõbu I. J. Topeliuse järele Soome keelest. Tallinnas R. Bujch. 1892.

11) Kristliku kiriku lugu. Tallinnas. M. Michwitz. 1892.

2 ja 13) Piibli lugu seletustega I. ja II. Tallinnas. R. Bujch. 1892 ja 1893.

14) Koolilaste piibli lugu. Tallinnas. R. Bujch. 1893. Kolmas trüff. 1897.

15 ja 16) Kristirahwa koduraamat I. Kodukannel eht waimulikud laulud kristlikule perefonnale. II. Kodu-Mitar eht palwed ja tröösti-häälled kristlikule perefonnale. Jurjewis. M. Bares. 1894.

17—19) Katekismuse kool eht juhatused Lutheruse wäifese katekismuse aruhamiseks ja seletuseks. Kolm annet. Jurjewis. M. Bares. 1895—1897.

20) Kooli katekismus laste jaoks. Jurjewis. M. Bares. 1897.

21) Kodumaa kiriku ja hariduise lugu I. Jurjewis. G. Laakmann. 1896.

22) Kodu-Kannid. Jurjewis. G. Laakmann. 1897.

23) Koolilaste kiriku lugu. (Jumumisel). Riisama on ka „Kodumaa kiriku ja hariduise loo“ järgmine anne ette walmistusel.

Martin Lipp.

Mii kirjutab õpetaja Lipp ise oma elust. Meil ei jää siia midagi muud juurde lisada, kui seda: nii kana kui Gesti keel ja kirjanuise elab, jaab Lippi nimi ifta suust suhu edasi helisema ja tema kirjatööd, ijeäranis tema laulud, igasie jüdamesse tungima. Kintigu taewas talle piffa, piffa eluiga, et ta meie kirjanuisele weel hulga närtimata õisi juurde luua wõiks.

Elektri post.

(Waata pilt lehekülj 17.)

Suurte linnade, nagu Londoni, Pariisi, Berliini j. n. e., uulitfal on liikumine nii suur, et hoopis wõimata on kõiki läbitäimise sisse seadeid ja abinõudeid uulitsa pääle üles seada. Sellepärast wõetakse siis ruumi puunduse pärast õht ja maaolune abiks. Tulpade otja seatakse niisugustes suurtes linnades auru ja elektri raudteed inimesi ja asjasi edasi tagasi wedama ja uulitsa alune maa on torusid täis nagu mesilaste karg. Mii on siis ka posti talitus niisugustel uulitfatel maaaluste torude toimetada sead-

tud. Juba waremalt oli jarnaseid sisse seadeid, kus õhutühja toru mõõda kirjad ja pakid ühest paigast teiste saadeti. Nüüd on elekter selle asemele wõetud. Pakid ja kirjad laotakse kuuli sisse ja wirutatakse elektriwäe jõuul ühest paigast teiste. Toru, mida mõõda kuul jookseb on enamasti maa all, ainult jaamad, kus saadetused wälja wõetakse ja uued sisse pannakse, tuleb see maapinnale. Wäga karta on, et niisugustes suurtes linnades wiimaks ka inimesi elektriwäega ühest kohast teisi wirutama hakatakse.

Emile Zola.

(Waata pilt lehekülj 8.)

Praeguse aja tähtsamaks Prantsuse kirjanikuks tuleb kahtlemata Emile Zola (loe: Emiil Solaa) pidada. Tema on 2 Apr. (21. Märtsil) 1840 Pariisis sündinud, kus tema isa, üks Itaalia sugust mees (Wenetsialane), sel ajal elas. Pääle selle kui Zola St. Louis'e lütseumis oli õppinud, sai tema ühes äripaigas koha ja wõitis peagi nõuuk, kirjanduse põllul tööle hakata. Esimesed kirjatööd ilmusiwad tema sulest 1864 aastal ja järgmistel aastatel tuli ühtelugu uusi. Mõnda loeti nii palju, et enam kui sajas trükkis ilmusiwad. Need oliwad enamasti romanid; 1873 saadit hakkas tema ka näitelawa tarwis tähtsasti walmistama. Zola on wäga anderikas kirjamees ja tema tööd kannawad isefugust algupäralist wärwi. Tema sejab kõige uuema realismuse tipul, kes kõige labasemale igapäewasele elule tõsiduse tõetruu kujutamise läbi kui üht idealismuse auu-paistet tahab anda. Zola on täitsa omapärane kirjanik, kõigiti oma aja laps; tema sagedasti liialeminewad tõetruud kirjeldused on Prantsuse rahwa praeguse elemusega lähidas ühenduses. Kõigiti klassifikatu kirjanduse põhjusemõtetest ja kõigest tõsisest idealismist läheb see kirjanduseharu aga wäga lahtu. Zola wiimane juurem töö on kolmejärguline roman „Rooma-Lourdes-Paris“, milles tema nende kolme linna eluolu omast waatekohast kirjeldab. Rooma osa walmistusel reisis tema Rooma ja püüdis ka paawsti näha saada, aga paawsti poolt oli kõwa käsk antud walwata, et see mees tema palet ei näeks; wiit küll kartis ta oma kuju Zola preeglist waadata. Lourdes'e osas on neist imetegewatest parandustest kõneldud, mida Rooma katoliklased sellest Prantsuse linnaft usuwad saama. Wiimane järk, Paris, ilmus alles neil päewil.

Nüüd on Zola nimi juda mõni nädal ühtelugu kõigis maailmas ajalehtedes seisnud. Seda tegi see suur protsess, mis temal Pariisis sããsse sõjawäe walitsusega ees oli. Mõni aasta tagasi mõisteti üks Prantsuse wäes teenin Juudi sugust päälit Dreyfus (waata pilt lehekülj 13) äraandmise pärast süüdlaseks ja saadeti kaugele üle mere Prantsuse asundusesse nõnda nimetatud Kuradisaare pääle oma nuhtlust kandma. Juba kohe oli juttusid kuulda, et Dreyfus'i süüdlaseks mõistmiseks küllalt mõjuwaid tunnistusi ei olla olnud, aga ometigi näis Prantsuse rahwas tema huffamõistmisega wäga rahul olewat, päälegi, et jutud liikumas oliwad, kui oleks see Saksa-maa olnud, sellele Dreyfus Prantsuse sõjawäe saladusi on ilmutanud. Dreyfus'i sugulased ja sõbrad ei jätanud aga asja niisama, kuulasiwad asja igapidi järele ja hakkasiwad wiimaks tõendama, et see kirjatükk, mille põhjal Dreyfus üteldi huffa mõistetud olewat, ühe teise Prantsuse wäest teeninwa päälitu Esterhazy kirjutatud on. Asi läks wiimaks kohtu ette, aga Esterhazy mõisteti Prantsuse sõjakohtu poolt süüft wabaks. Nüüd astus Zola ette. Tema kirjutas Prantsuse riigi efitmehele kirja (ja awaldas selle kirja ühtlasti ajalehes „Aurore“),

milles tema Prantsuse sõjakohtu süüdistab, et see Esterhazy asjus mitte õiguse järele kohtu ei ole mõistnud, waid ülemalt poolt antud käsu järele, ja nimetas hulga kindralite ja ülemate nimesid, kes selles asjas süüdi peawad olema. Prantsuse sõjawäe walitsus ei wõinud nii suurt kaebduft tähelepanemata jätta, aga ometi näib selles Dreyfusi ja Esterhazy protsesside asjus niisuguseid tumedaid kohti olewat, mida sõjawäe walitsus misti hinna eest awalituseks ei tahtnud lasta teha. Sellepärast wõeti siis ainult üks koht Zola kaebduskirjast wälja, millest arwata oli, et Zola seda kuidagi tõeks teha ei wõi, nimelt see „käsu pääle õigeks mõistmine“ ja anti Zola siis laimanduse pärast kohtu alla. Dreyfusi asja, mida Zola iseäranis unesti läbiwaatuse alla soowis wõtta, ei lastud selles protsessis puutuda. Protsessi käit ja lõpp on ajalehtede lugejatel teada. Zola peab aastaks wangi minema ja trahwi maksma. Wene lehed arwawad, et tema Prantsusmaal ial enam lugupidamist ei leia ja pärast wangist pääsemist mujale peab elama ajuma. Tähelepanemise wäärt on Zola wiimase kõne lõpp, mis tema kohtu ees enese kaitsemiseks pidas:

„Dreyfus on ilmasüüta, mina wannun selle pääle. Mina panen oma elu pandiks, mina panen oma auu pandiks. Sellel pühakulikul tunnil, selle kohtu ees, mis inimlist õigusemõistmist ette seab, teie ees, herrad wannutatud mehed, kes teie selle maa eest siin wälja astute, terwe Prantsusmaa ees, terwe maailma ees wannun mina, et Dreyfus ilmasüüta on. Oma 40 aastase töd juures, oma tähtsuse juures, mis see töd mulle on wõinud anda, wannun mina, et Dreyfus ilmasüüta on. Kõige juures, mis mina enesele olen saanud, selle nime juures, mis mina enesele olen teeninud, minu töd juures, mis Prantsuse kirjanduse laialilaotust on edendanud, wannun mina, et Dreyfus süüta on. Kukkugu kõik puruks, mingu minu töd huffa, kui Dreyfus mitte ilmasüüta ei ole. Tema on ilmasüüta. — Kõik näitawad minu wastu olewat: Parlament, tsiwilwalitsus ja sõjawäe walitsus, rohkesti loetud ajalehed, awalik rahwa armamine, mida nemad ära on kihwtitanud. Minul ei ole muud midagi toeks kui üks aade, tõe ja õiguse aade, ja mina olen rahul. Mina saan wõitu. Mina ei ole mitte tahtnud, et minu maa wale ja ülekohutu sisse jääks. Siin wõidakse mind huffa mõista. Ühel päewal tänab Prantsusmaad, et mina olen awitanud tema auu päästa.“

Olgu weel nimetada, et Zolale kohe, kui tema oma kaebduskirja Prantsuse wäeülemate wasta oli awaldanud, kõigilt maadelt kiitusekirju ja telegrammisi hakkas koku woolama. Norra kirjanik Björnson kiitis teda südik meheks ja soowis tema asemel olla. Aga on ka neid küllalt iseäranis ka Wene-maal, kes Zola täiesti huffa mõistawad. Awalik armamine on tema läbi kahets lõhutud, kui ka rohkem haritud ringkonnad kõigis maades enam Zola poole näiwad hoidwat. DL.

Kirjandus.

—r.— **Kodu Kannid.** Kimbuts pununud ja sugurahwale soowinud M. Lipp. Jurjewis 1897. Laakmanni trükk ja kulu. 8 p. 173 lehek. Hind 50 kop.

Kodu Kannid! Mitte m a n g u k a n n i d Tõnnile ja Mannile, Jütsile ja Katile, waid nii armsad luuletused noorele ja wanale kui lastele kannid on. Nii kaunist ja kallist annet ei ole meie rahwas aastakümnetel saanud. Tuhad tänu kingituse walmistajale! Meie anderikas kirjamees, suur koolikirjanik ja praeguste Eesti luuletajate kuningas, nagu hiljuti

üks elatanud Saksa sugu Eesti kirjanik tunnistab, M. L i p p, on siin oma kõige parema waimuwara aida lahti teinud ja oma waimutööd kallimad öied, mis kahekümnewiie aasta jooksul walmimind, oma rahwale pakkunud. Mitte üksi öied: ilusad küll kui öied, aga ise walmis wili, suu pärast suhu wõtta, kinnituseks südamele, kosutuseks hingele. Kui armsasti heliseb kannel lauliku sõrmede all! Kui kaunisti kõlab Eesti keel sündinud luuletaja suust! Kuis tõusewad armsad hääled uskliku isamaalase pühitsetud huulist! Tõesti, kiwine,

peaks see süda olema, mis Kodu Kannide ees külmaks jääb!

Kodu Kannid langewad kahelkõlmele jalku. Esimene jagu kannab päälkirja: „Isamaa pinnal.“ Siin on terwelt 38 imeilusat isamaalaulu igauks ise ehteks isamaale, mis siis meel, kui kõik koos on. Isamaa lapsed: õppige need sõnad pähe, wõtte need õpetused südamesse, armastage oma isamaad ka nii puhtasti, nii pühasti, nii sügawisti, kui laulit, kelle südames isamaa walu keeb ja keda isamaa õnn ja rõõm rõõmsaks teeb! Laulumüüside tegijad: Urge wiibige mitte neile laulupärklitele wäärilisi müüsid loomast! Kui wiis ja sõnad ühtemüüsi wägewad, kuis saab siis mõjuma laul: „Kaitse priiust, Eesti pojad, püha priiust surmani!“ Teine jagu wiibib „armastuse ilus ja walus.“ Õrnamaid õnneõisi, hellamaid armastuselilised otid asjata. Need 39 laulu on wäärt, et iga neiu, iga noormees, aga ka kõik abielurahwas nad nii omaks teewad, et nemadgi nii puhtasti ja pühasti armastusest mõtlewad kui laulit. Müüsidepad, looge neile õrnale sõnadele niisama õrnad müüsid! „Kahkesse looduse templisse“ talutab meid laulit kolmandas jaos. Siingi on 35 kallist kiwi, üks säravam kui teine, mis meile silma hiilgawad. Wäletan wäga hästi, kui waimustatult enam kui paarikümne aasta eest laulu „Kui koidukuma punetab“ lauldi ja kui sõnade tegija järele küsiti, siis salamahti fofistati: „stud. theol. M. Eipp!“ Olgem rõõmsad, et õ p e t a ja Eipp täitnud on, mis õppija Eipp lubanud! Neljas jagu kannab päälkirja: „Laulu ja luule lõbul.“ Koffu 9 laulu. See on otse luuletaja päriskoht, kus ta selles päättüts wiibib. Siin ongi luulelend arutihti nii suur, et pää ümber kaima kipub, kui tiiwõhobu kannule püüab lennata.

„Põhjala kuninga tütar“ üksi tõstaks lauliku jäädawalt luuletaewa. Viies päättüts kannab päälkirja: „Kainis noorpõlwe kullases kodus.“ Siin on 12 laulu. Laulit magab kätis, ema hellad hääled uinutawad ta magama. „Sündimise päik“, Peetruse talu Wooru wallas, on otse päewapiltlikult üles wõetud. Niisama loomulikud on kõik teised selle kiigi laulud „Hellal emajüdamel“ on kuenda päättüti nimi. Siin on 7 laulu, mis ütlemata õrnusega emajüdant kirjeldawad. Jlm on külm ja armuta. Laulit küsib: „Ma kuulan kaetust kurwas keeles: Jlm olla külm ja armuta! Sää! küsin ma: Kas pole mees, kui ema hõlmas kurtid ja?“ Ja siis seletab ta, mis emajüda tähendab. Seitsemes päättüts wiib Elu tartuse ja Tõe hallikale. Loe neist 12 laulust, misjagust tahes, ifka ja pead tunnistama: See on meister, kes selle töö on teinud! „Kulbne puur“, „Kolm noorukest“, „Parandus“, „Saksa saan“ on nii luu meie luust ja liha meie lihast, et nad sulle meelde jääwad, kui Sa neid üks ainukeneki kord loed. Kahelkõlmele ofa, „Elumerelt rahuranda“, mahutab oma fisse terwelt 54 laulu. Kohe esimene, „W a h w a W i l l e m“, on wäärt, et teda kõigisse maailma keeltesse ümber pandaks. See on meistritöö! Ka „Druwesti“ paneb piisad woollama. Aga ka teised laulud on mõnused. Lauliku wiimne sõna: „Mu isamaa ja rahwas, Sind püüdsin teenida: Mis ma weel wõlgu jäänud, Muul' anna andeks sa!“ on meie südamele iseäranis kosutaw. Niisuguseid sõnu kuuleme nüüdse ajal harwa. Seda armsamad on nad tõsi isamaa mehe suust.

Sul ju ifka Kodu Kannid on? Kui meel pole, siis ruttu raamatukauplusesse ja osta nad oma le! Ütten sulle kõwa fisse, et trükk ju lõpetorral on.

Pildimõistatus.

Kuidas tulewad need tükkid kokku seada, et alam-ohwiteri kaju wälja tuleb?

Ghitud Lihawõtte munad.

Reetmata muna lase pisikese haugu läbi tühjaks ja wala waha ehk küünla raswa täis. Silmad, nina, suu ja põsed maali wärwipinsliga, juuksed wõiwad karwadeft olla, müts paberist ehk riidest. Üks fatsu, kord ffortsi ja kiigule minemata jätta ja näita parem, et osaw maalija oled.

Reih & Rotermann'i

raua- ja masetööde wabrik ja kauplus Tallinnas

soowitab kõikfugu põllutöö masinaid ja tööriistu,
ehitusmaterjali ja teraskaupa.

K. Bulch, Tallinnas,

kõige täielikum Eesti raamatukauplus
soowitab oma suurest ladust kõiki wanemaid, kui ka kõige
uuemaid Eestikeele raamatuid, mis aga iganes kusegilt
weel saada on, niisamuti ka maakoolides tarwitatawaid
Wenekeelseid kooliraamatuid. Suur tagawara

**Piibli-, jutluse- ja
kiriku-lauluraamatute,
seinasalmide ja õnnesoowi kaartide**
poolest. Jällemüüjatele harilikud protsendid.

Täieline Eesti raamatute nimekiri
saadetakse soowimise pääle 20 kop. eest igale ühele kätte.

J. Pfaff'i

ölle-, likööri- ja napsiwabrik Tallinnas

soowitab oma hääks kiidetud

mitmetseltsi öllesid, likööriid ja lauawiinasid, nagu:

Императорское вино,
Царское вино,
Столовое вино, Имперяль.
Тройное столовое вино.

Русское добро,
Корольское вино,
Двойное столовое вино
ja mitmeid muid seltsisid.

A. Tõllassepp'a raamatukauplus Wiljandis

Romanzowi majas Tartu uul.

Soowitan **koguni odawalt** kõikfugu Eesti keele **ramatuid** nagu: Piibli-
jutluse- ja testamenti raamatuid, leerilastele ilusaid **laulu ramatuid** jne. Maa-
kus Jeesus elas, Naomi, Peidetud patud, Dr. Hermann'i Eesti kirjanduse ajalugu, Pi-
meduse kätte all, ning palju teisi uuemaid tuumaka sisuga luule- ja naitemängu-
raamatuid. Eesti-, Saksa ja Wenekeeli **kooliraamatuid** alati suur ladu taga-
waral. Wanaraamatute müümine ja ostmine.

Uli ilusad Eesti- ja Saksa keeli **Õnnesoowikaartisid**
roosisid, ilupoognaid jne. Oliwäri piltisid, ilusaid, wälja pistetud **pildi raami**
liistused, walmis raamisid, tasku- ja conto, pääraka- ja palga raamatuid, Wiulisi,
poognaid, jöhwisid ja wäga häid keelesid, nuge, raha kottisid, kirja taskusid, prilli-
sid jne. Jällemüüjatele ja **Walla kanseleidele** müün wabriku hinnaga: kirju-
tuse, kuiwatuse- ja kaane **paberid**, kuwärid, tindid, suled, pliiatsid, kirjalukid,
gummi arabikum, stemple wärid, ning palju teisi kaupasi, mida siin kõiki wõima-
lik nimetada pole. Kaupluse kõrwa olen nüüd täielise **raamatu kõitmise töö**
toa awanud, kus kõikfugu liht- ja ilu kõites raamatud hääti ja odawalt saawad
sissekõidetud. Tarwitan osawat raamatu kõitjat.

Aaupakkikult **A. Tõllassepp**.

Kõigeuuema aja moodide järele saamad
naisterahwaste kübarad, haubid
ja kõikfugu **pääkatted**

odawasti, hästi ja rütu walmista-
tud ja tellimisi vastu wõetud. Sää-
samas saawad ka kõiki seltsi
suled ja pitsid wärritud ja pestud.

Kõikfugu pärlitööd
walmistatakse tellimiste pääle.

Naisterahwa kübarate ja haubide tegija

M. Grünling,

Tallinnas, Suure Koosfrantzi ja Wäike
Pärnu uul. nurga pääl, uurmater Junde-
manni majas, Tõnismäe aptegi wastas 154.

Aleksander Klumbergi

Riia kinda ja lipsu magasin Tallinnas,

Wana turu ja Kaaria uulitsa nurgal, no-
tarius Suurmänni kõrwal, soowitab

kõiki seltsi kindaid ja lipsusid
suurel wäljawahtikul, odawamaid ja katti-
maid.

J. M. Gusti nahakauplus

Wiljandis, Romanzowi majas
soowitab oma suurest tagawarast
gamahti päälseid,
ning kõikfugu muud
naha ja nõöri kaupasad
odawate hindadega.

P. Rebenitzi

mehaaniku, elektri töötuba

ja

magasin

Tallinnas, Nunne uulitsas № 76,
walmistab ja müüb odawa hinnaga,
hääd prillid, kiikred, suurendamise ja
püewatule klaasid, termometrid, barometrid
(ilma näitajad), arstimise elektri masinad,
elektri kellad, batteried,

paandi ja laewa kompassid, hobuse kõrguse
mõõdu kepid, hääd käärid, habeme ja tasku
nood, ja wõtab kõikfugu mehanika asju
ja prillid parandada.

Naiste- ja meesterahwa

pesu,
slipsusid,

kõige uuemstes moodides,

korsettisid,

Riia wabrikust 50 kopikast pääle,

Glacè-kindaid,

65 kop. pääle,

naeste- ja meesterahwa ja laste

lokkilid,

wihmawarjusid,

85 kop. pääle,

naesterahwa päewawarjusid,

75 kop. pääle,

laste päewawarjusid,

35 kop. pääle

soowitab suurel wäljawalikul

P. D. Gierup,

Harju uul., № 468,

Jaeksch'i majas, Tallinnas.

„VIKTORIA”

foorelahutajate

(kæe-, hobuse- ja
auru jõu) jaoks).

pää müümakoht

(agentur ja kommission) Eänemere
kubermangudele on

Elm. Grohs'i

juures **Jurjewis,** Riia uul. 129.

Kübaraid

ja mütsisid

soowitab suures wäljawalikus

P. Perlitz,

Tallinnas, Wiru uul., Rotermanni majas.

Kokenhofi öllelaager ja kuntor

Tallinnas, Dunkre uulitsal Hartmuthi majas, № 264
soowitab omast suurest tagawarast

☞ kõiki seltsi ja kõige paremat õlut ☞
wõimalikult odawa hindadega,

Rohke osawõtmise pääle lootes jääb kõige auustusega

A. Ruddin, öllelaagre pidaja.

A. Ruddini wiinakauplus

säälsamas.

soowitab oma- ja wäljamaa weiniseid, konjaki,
likööriid ja napsiseid suurematest wabrikuteist.

Kokenhofi ja teiste wabrikute õlut,

☞ môdu, limonadi ja selterssi. ☞

Hästi ja kõwasti köidetud
kiriku lauluraamatuid

ja

täielikkusid jutluseraamatuid

saab igal ajal wõimalikult hästi odawate hindadega

P. Erna raamatukaupluses Rakweres

Luteruse usu kiriku wastas.

Et nimetatud raamatukauplusel nüüd enesel

oma raamatukõitmise töötuba

on, siis antakse ka jällemüüjatele hariliste Tallinna hindadega.

Pühade môdu

ja hääd

toopõlut

on saada

F. Lufka

juurest, Tallinnas, Karja-
wärawas, Ringkonna kohtu
wastat.

T. Kölli

raamatukauplus

Tallinnas, Suure Karja wärawas, uue torni ligidal, soowitab kõik-
sugu waimulikku, ilmlikku ja kooli raamatuid, piltisid, seinä-
salmisid, igatesugu õnnesoowi kaartisid ja kirjatusematerjali

üliodawate hindadega.

= Eestulewaks kewadeks =

soowitan omaist suurest ladust väga odawate hindadega leeri- laste ja pruutide willaseid kleidiriidet ja kõiki teisi riide seltsikid, nagu kre- tongi, batisti, brillatine, touluse jne. Walget puuwillaist pesu ja särge riidet, poollinaist woodi pesu, pikee, herringbonne, damestique, põlle riidet jne. Pää ja suuri rätikuid siidist, willast ja puuwillaist. Siidist tasku rätikuid. Batistist, linaseid ja puuwillaist pikee tekkisid ja gardinaid, niisama ka wihmawarjusid ja gummigaloshisid jne.

Kõige auustusega

L. H. Rosenthal, Wiljandis,

Dorbecki majas, wangi maja kõrwal.

Annan auupaklikult teada, et ma walitsuse loaga

Tallinnas, Suure Harja uul. 430 **päewapildi töökoja** Tallinnas, Suure Harja uul. 430

awanud olen. Oma wäljamaal olemise ajal ei ole ma mitte üksi kõigeuuemaid päewa- pildi walmistamise wiisi tundma õppinud, waid ka kõige täielikumad aparadid, kõige uuemad dekoratsioonid ja abinõud enesele muretsenud. — Niisama on mul ka korda läinud ühte väga osawat päewapildniku ühest Sakhamaa kuulsast päewapildi töökojast enesele palgata.

Sulgen sellepärast kindlasti loota, et ma oma maitse- ja kunstirikkaste töö- dega igati rahulolemist ära teenida woin. Korralikku talitust pakkudes jään kõige auustusega

Max Meixner.

S. Schwarz, Tallinnas Harju uul.,

soowitab väga suurel wäljawalikul oma töökojas walmistatud meeste- ja naesterahwa riideid kõigeuueimate lõigete järele väga odawate hindadega.

Iskranis toredad on naisterahwa kewade-, suwe- ja talwe- mantlid, rotundid, jakid, mantlid ja kaped. meesterahwastele talwe-, sügise-, suwe- ja reisiplätid, talituspint- sakud, pääle selle suur hulk mitmesuguseid ülikondasid magadis-kunbefid, ja püksisid. Iga sugu riidet,

nagu: kalewit, bukskini, shewioti, kangarni, trikod jne. on suurel wäljawalikul ladus ja soowitan neid peaaegu wabri- kute hindadega, niisama ka

pesu, slipsusid ja kübaraid igate seltsi.

Tellimised mõõdu järele meeste- ja naisterahwa riide pääle saawad kõige lühema aja sees hästi passiwalt ja toredasti walmistatud.

Et ma oma auustatud kaubatarwitajaid kõige auusamalt ja korralikumalt teenida luban, loodan kõikide rahulolemist sellega ära teenida woiwat. Auupaklikult **S. Schwarz,**

Tallinnas, Harju uulitsal, № 494.

K. Sööti

trükkijast on ilmunud ja raamatukauplustest saada järgmised need raamatud:

Piibli wõti.

Õpetaja Kallase poolt eesõnas soowitatud. Hind köidetult 50 kop.

Pildi-aabits.

Siwitrikkis walmistatud wärwliste piltidega. Hind 15 kop.

Ord. A. Alweri lunetused

Wõhu-mõõgad.

Hind 25 kop.

Ligemal ajal ilmunud:

J. Jõgeweri kirjatööd.

I. jagu Laulud.

Hind 20 kop.

Meie tuttawa laulusein **Elise Auni** kirja- tatud raamat:

Tosin jutukesi.

Hind 20 kop.

Pääle selle on 2 uut A. Hihbergi näitemängu raamatut, mis ülema trükiwalitsuse poolt määgimi- seks lubatud, saada:

Pila-Petri testament.

Näitemäng 2 waatuses. Hind 30 kop.

Wana wanaga, noor noorega.

Kali ühes waatuses. Hind 25 kop.

H. Leoke'se

raamatu- ja kirjutus- materjali kauplus

Wiljandis turu ääres,

Lohbergi majas, soowitab

igasugu kirjandust, kirjutusasi,

leerilaste kingitusi,

jne. jne. suurel wäljawalikul väga ilusaid

õnnesoowi, pühade, aprilli

ja muu tähtsate päewade

kaartisid

ning muid pudukaupasid odawate hindadega.

Blumwerki lanakauris

on kuiwad lepa lauad ja kõiki teistseltsi kuiwad lauad, nagu ka häid männa ja kase põle- tispuid igal ajal saada.

Meesterahwa gamassisid,

hääst nahast, oma töö, neli rubla paar ja kallimad, müüb kingsepp

M. Tensing,

Tallinnas, Karja wärawas, № 462.

Kõige suurem õmblusmasinate ladu Narwas.

H. Paap'i

õmblusmasinate ja walmis riiete kauplus.

Narwas, Joahimstalis, suures walfali mindawas uulitsas.

Soowitan omast suurest tagawarast wäga häid **õmbluse ja sukakudumise masinaid** odawate hindadega.

Ülemaal nimetatud õmbluse- ja sukakudumise masinad on oma hää ja ilusa ehituse, kerge ja wagusa käigu, laitmata õmbluse (kudumise) ja töö kiiruse poolest kõigist sennini tuntud õmbluse- ja sukakudumise masinatest kõige paremad.

Õmbluse masinatega võib edasi- ja tagasipidi õmmelda, õmblus saab mõlematpidi ilus ja hää olema. Kes ei usu, tulgu waatama. Et mul mitu teisi ärilisi sissetulekuid on, siis teeb see mulle võimalikuks õmbluse- ja sukakudumise masinaid 5—15 rbl. odawamalt müüa, kui see kellegil teisel võimalik on, kes ainult masinate müümisest elab. Masinate hää käigu eest wastutan 5 aastat.

Walmis riiete jäuskonnas on igas suuruses meeste- rahwa sügise ja talwepalitusid, ülikondasid, kasukaid ja wihmakubesid saada. Ka on ilusaid, passiwaid naisterahwa sügise- ja talwe jakkisid, palituid ja rotundesid kõige uuemate wäljamaa moodide järele tehtud.

Tellimised meeste- ja naisterahwa riiete pääle saawad wastu wõetud ja usinasti, odawasti ja korralikult toimetatud.

Pääle selle on kuulust Mey ja Edichi ja muud triigi pesu. Shlipsusid, kraesid, rinna- ja mansheti nõõpisid.

Püüste trakkisid, wihmakuue lante-rihmasid ja ka kõitsugu rätseppade tööde tarwitusi on alati suurel tagawaral-jaadawal. Siis teatan ma auupakkijalt raudtee teenijatele, et 1. juunist jaadik raudtee konjumi seltsi liikmed minu juurest naeste- ja meesterahwa riideid, uniworm- ja tsiviil-ülikondasid järelmattjuga wõiwad jaada

Auupakkijalt **H. Paap**.

Masinate hinnad 5—15 rbl. odawamad kui mujal.

N. W. Grempler

Tallinnas, Niguliste uul. nr. 505
Landeferni wiinakaupluse kõrwal, soowitab omast **suurest ladust** loomaarstili riistasi, foolika trakkisid, kumumašinaid, habemenugašid, käärišid, taskunuge jne jne. Säälsamas saawad ka kõik parandused korralikult ja odawasti tehtud.

Hääd, kuiwa

pesuseepi,

kasti, puuda ja naela wiisi, seebist

Lihawõtte mune

ja lõhn-õli soowitab wäga odawasti.

G. Awaldi seebikauplus

Tallinnas, Kullassepa uul. Nr. 556.

Kirjanduse sõpradele

meeldetuletuseks et

pühadeks

kõiksugu raamatuid, iluköites ja lihtsaid, **õnne-soowi kaartisid**, **seina salmisid**, kõiksugu **kirjutusmaterjali** jne.

igal ajal kõige odawamalt saada on Tallinnas, Harju wärawas,

K. Laurmanni raamatukaupluses.

Enam ostjad ja tellijad saawad kõige kõrge-
mad protsendid.

Milme kuld auhinnaega kroonitud sukakudumise masinad "Clorisa."

Uudis! Praegu ilmus trükist
Kistirahwa perekonna palweraamat.
Aus sees on: I. Sõmmiku ja õhtu pal-
wed, II. palwetunnid suuritel pühadel,
III. palwetunnid rõõmus ja kurbuses,
IV. ristimine, matmine jne. Tarwi-
line käsiraamat kooliõpetajatele ja iga
inimesele, kellel Jumala sõna armas.
Sind **30** kop. Saada igast paremast
Gesti raamatukauplusest. Sulgal Wil-
jandist Leokese raamatukaupluse handu
J. Kewits, a. käest.

J. O. Ibrei,

Tallinnas, Suure Jarjewi uul. 461

soowitab walmis

harmoniumi

ja

harmonika keelesid,

klahwituri gummi

(Celluloid) ja kõik muud materjali
odawate hindadega. Wõtab ka tellimisi
kõigi mänguriistade pääle wastu.

Parandamised

kõigi mänguriistade, kui ka seina-
tastu- ja lauafellade juures saawad
korralikult toimetatud.

Kõiki seltsi hääd kuiwanud wahutawat

pesu seepi, seebi mune ja lindusid

ja

wärsket würtskaupa

soowitab igal ajal

odawate hindadega.

Jällemüjatele

anname omast wabriku
ladust kõrgete protsen-
tidega **wabriku hinnaga.**

Auupakkijalt

N. Koljo,

Suure turu ääres, Dunkri uulitsa
nurga pääl, Ernsti majas, Tallinnas.

Juukstest uurikettisid, palmikuid

ja

kõiksugu juuksetöösid

walmistatakse wäga ilusasti ja oda-
wasti

G. Doneit'i

juures Tallinnas, Kataskaewu uul., Peter-
buri hotelli wastas

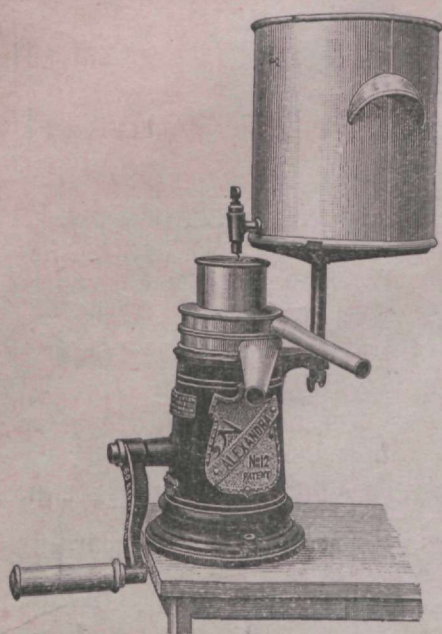
1 kahekordne puu maja,

mis 10—15 protsenti aastas sisse teeb, on
müüa Alemanni uulitsal, Tallinnas. Tähe-
mat teatust saab Blumwerki puukuurist.

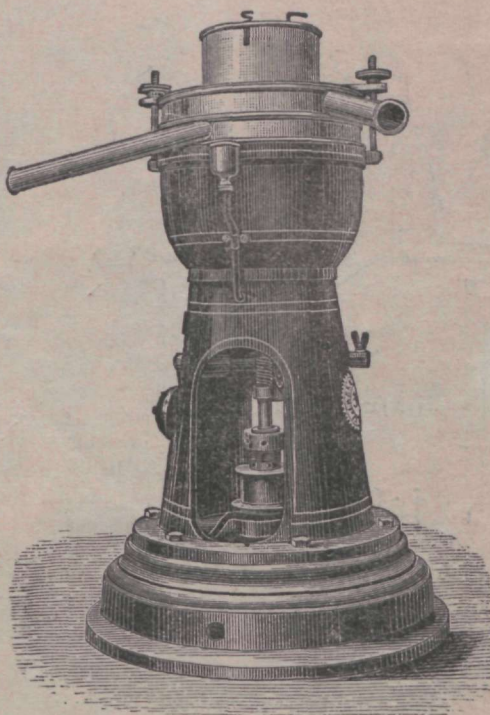
Alexandra - Balance - Separator

☼ ja koorib tunnis 60 kuni 1200 toopi piima.

Alexandra-Balance-Separator on ijeäranis tähelepanemiseväärt oma suure töötamise ja puhta
foorimise pärast.

Uued käesjäänud ümberaetavad **Alexandra-Balance** koorelahutajad on ueljas suuruses tehtud: №№ 9¹/₂ 10¹/₂ 11¹/₂ 12. Nad on oma kerge ümberajamise, parema koormise ja lihtsama tallitamise poolest endisest palju paremad. № 12 on koguni uus suurus, mis oma odawa hinna, kerge ümberajamise ja hää tähtsamise poolest wäiksemate piimatalitustele väga tähtlas ja soowitaw on.

N ₂ 4	toorib	tunnis	200	toopi	piima	.	.	hind	255	rub.
N ₂ 3 ^{1/2}	"	"	300	"	"	.	.	"	300	"
N ₂ 3	"	"	400	"	"	.	.	"	350	"
N ₂ 2	"	"	800	"	"	.	.	"	525	"
N ₂ 1	"	"	1200	"	"	.	.	"	640	"

65	toobi	koore	jaoks	hind	70 rub.
100	"	"	"	"	80 "
135	"	"	"	"	90 "

Печатать дозволяется. Ревель, 11 Марта 1898 г. Полиціймейстръ Нилсндеръ.

Matador jalgratta wabrik John Schumann & Co.

1897.

Tallinnas.

Iseseisvus:

Jalgratta
walmistamine.

Basontreiali-
peenise mehanika-
wormimise-
emaleerimise-
poleerimise-
niferdamise-
töötuba.

Tallinnas, märtsikuul 1898.

P. P.

Tahab keegi omale jalgratast osta, siis ärgu ta enne seda mitte unustagu meie uuesti sisseseatud ja nüüd iseäranis suurendatud jalgratta wabrikus walmistatud, palju kiidetuid

„Matador-jalgrattaid“

waatamata. Matador rattad on praegusel ajal kõige paremad, ilusamad ja wastu pidawamad jalgrattad. Meie 1898. aasta modellide järele walmistatud jalgrattad on ime kerge käiguga, nad on tugewasti ehitatud ja väga kerged.

Hinnad odawad! Wastutamine kauema aja pääle! Ilustatud hinnakirjad saadetakse hinnata koju kätte!

Matador jalgratta wabrik

(The Matador Cycle Manufactory)

John Schumann & Co., Tallinnas.

Wabrik ja kontor: Wene uul. № 218.

Suur ladu
igasugu üksikuid
jaguseid

jalggrattale.

Pneumatik
laternad
tallad
sadulad
pumbad
pedalid
tuulid
kauguse mõõitjad
pakihoitjad
õhumõõitjad
piitjad
jalgratta määred
õlid
gummi sulatused
parandus abinõude taskud
j. n. e. j. n. e.

Telegrammi aadress: Schumann — Tallinnas.